

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

BAKALÁRSKA PRÁCA

**Všedné a nevšedné dni Luisy Landové-Štychové
v mezivojnovom období**

Kristína Krošláková

Praha 2022

Čestné prehlásenie

Prehlasuje, že som túto bakalársku prácu vypracovala samostatne. Všetky použité pramene a literatúra boli riadne citované. Práca nebola využitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe 23.6.2022

.....

Kristína Krošláková

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som chcela poďakovať vedúcemu mojej bakalárskej práce doc. JUDr. PhDr. Janu Štemberkovi, Ph.D. za jeho ochotu pri vedení mojej práce. Jeho rady a odborné vedenie mi boli veľmi nápomocné pri spracovávaní tejto práce. Ďalej by som chcela poďakovať doc. PhDr. Stanislav Holubecovi Ph.D. et Ph.D. Za jeho veľmi cennú pomoc pri orientácii v archívnych prameňoch, za jeho rady a ochotu mi pomôcť vo výskume.

Abstrakt

Predkladaná bakalárska práca sa zaoberá všednými a nevšednými dňami Luisy Landovej-Štychovej v medzivojnovom období. Medzi jej najvýraznejšie činnosti patrila politická aktivita, spolková činnosť a založenie socialistického skautingu v roku 1921. V práci pokrývam časť jej spoločenských aktivít, ktoré sú primárne spojené so ženskou emancipáciou, novinárskou činnosťou a s jej postojmi k výchove a náboženstvu. To pokrýva časť hlavných aktivít, ktorým sa venovala mimo svojej politickej činnosti. Nebolo možné ale vyhnúť sa úplne politickej činnosti pretože niektoré aktivity s ňou boli úzko prepojené.

Kľúčové slová

Luisa Landová-Štychová, emancipácia, publicistika, spolky, medzivojnové obdobie

Abstract

The present bachelor's thesis deals with the ordinary and extraordinary days of Luisa Landova-Štychová in the interwar period. Among her most notable activities were her political activism, social activities, and the founding of socialist scouting in 1921. In this thesis I cover some of her social activities, which are primarily related to women's emancipation, her journalistic activities and her attitudes towards education and religion. This covers some of the main activities she engaged in outside of her political activities. But it was not possible to avoid political activity altogether because some activities were closely linked to it.

Key words

emancipation, journalism, associations, interwar period

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Historický kontext.....	10
2.1 Ženské aktivity v medzivojnovom období.....	11
2.2 Československé sociálno-demokratické hnutie a vznik KSČ.....	12
2.3 Tlač, literárna a novinárska činnosť.....	13
<i>Ženský list</i>	14
<i>Tvorba</i>	15
3. Luisa Landová- Štychová.....	16
3.1 Mladosť a dospievanie.....	16
3.2 Pôsobenie v medzivojnovom období.....	18
3.3 Zahraniczne cesty.....	20
3.4 Spolupráca s ľavicovo a sociálne orientovanými osobnosťami.....	22
3.5 Verejné vystúpenia a ženské organizácie.....	28
<i>Sdruženi československých skautů socialistů</i>	29
<i>Spolek pro dívčí osady zdravotní v Praze</i>	29
<i>Svaz socialistických monistů</i>	30
<i>Volná myšlenka Československá</i>	30
3.6 Skauting – socialistický skauting.....	30
3.7 Spoločenské aktivity a novinárska činnosť.....	32
3.8 Antifašistické postoje a obavy o emancipační boj.....	35
4. Záver.....	38
Bibliografické zdroje.....	41

1. Úvod

Ako tému svojej bakalárskej práce som si zvolila *všedné a nevšedné dni Luisy Landovej-Štychovej v medzivojnovom období*. Bola ľavicovo orientovanou političkou a publicistkou, môj záujem však bude primárne patriť jej emancipačným aktivitám a spolčkovej činnosti. Ako hlavnú aktérku svojho výskumu som si zvolila Luisu Landovú-Štychovú. Cieľom predkladanej práce je poukázať, prostredníctvom konkrétnych príkladov jej aktivít, reálnu zmenu postavenia ženy v novo vzniknutej Československej republike. Téma oblasti výskumu spolčového života a ich aktivít v oblastiach publicistiky či ženských práv je úzko prepojená s politikou. V tomto prípade však nemám za cieľ skúmať politickú činnosť, aj keď pre potreby kontextu je potrebné ju uviesť.

Táto predkladaná bakalárska práca, je rozdelená na dve časti. Prvá časť práce je teoretická. Na začiatku sa stručne zameriavam na historický kontext a na možnosti uplatnenia sa pre ženy v podmienkach novo vzniknutej republiky. Zahrňuje krátky vývoj československej sociálnej demokracie a KSČ, pretože sú úzko spojené s postavou aktérky môjho výskumu. Pre celkový kontext som považovala za dôležité uviesť aj situáciu pre časopisy a periodiká.

V druhej časti svojej bakalárskej práce, ktorá je empiricky zameraná, sa venujem priamo výskumu v archívnom fonde Luisy Landovej-Štychovej uloženej v Národnom archíve v Prahe. Zároveň sa sústreďujem na odpovede k nasledovným otázkam:

- Kde sa mohli ľavicovo orientované ženy uplatňovať?
- Aké aktivity mala v medzivojnovom období samotná aktérka?
- S kým Luisa Landová-Štychová spolupracovala?

Na začiatok považujem za dôležité aspoň v stručnosti venovať priestor jej vyrastaniu a mladosti. Uvádžam ich z dôvodu že ich považujem za podstatné pre dôvody porozumenia a lepšej ilustrácie jej nasledovného pôsobenia a formovanie jej názorov. Zameriam sa zároveň aj na jej spoluprácu s manželom Jaroslavom Štychom (1881-1941) a ich spoločným aktivitám. Ďalej mám za cieľ ukázať jej konkrétne aktivity spojené so ženskými organizáciami a spolčkami a spolupráce s osobnosťami, ktoré ju ovplyvňovali nielen ideovo ale aj v oblasti spoločenských aktivít.

Predkladaná bakalárska práca je spracovaná pomocou archívnych fondov a monografií, ktoré sa zaoberajú osobou samotnej Luisy Landovej-Štychovej alebo obecné postavením žien v medzivojnovom Československu. Čerpala som primárne z archívneho fondu č. 1017 Luisy Landovej-Štychovej, ktorý je uložený v Národním archívu v Praze.

Využila som aj materiály z dobovej tlače, ktorej časť sa nachádza v samotnom archívnom fonde. Boli to hlavne noviny *Rudé právo* z rokov 1920 až 1938 a v neposlednom rade to boli noviny *Ženský list* ktoré vychádzali od roku 1922 pod názvom *Komunistka* a od roku 1926 pod názvom *Rozsévačka*.

Čo sa týka histórie spolkovej činnosti a informácii o konkrétnych spolkoch, ktorých bola aktérka v medzivojnovom období súčasťou, využila som digitalizovaný fond Archívu hlavného mesta Prahy, ktorý mi pomohol lepšou orientáciou v spolkoch aj s informáciami o účele zakladania spolkov.

Pre lepšie pochopenie historického kontextu a vývoja ženského hnutia som v rámci literatúry primárne využívala knihu Dany Musilovej *Z ženského pohľadu, poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918 -1939*. Časť tejto knihy sa venuje aj osobe aktérky a jej politickým prejavom. Počas písania mojej bakalárskej práce vyšla kniha venovaná životu samotnej Luisy Landovej-Štychovej. Kniha od Stanislava Holubca s názvom *Nešťastná revolucionářka – Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*, ktorá postupne popisuje život aktérky a v neposlednom rade jej politické a spoločenské pôsobenie. Knihu som využila primárne ako zdroj pre časovú a teoretickú orientáciu v živote aktérky. Pre lepšie pochopenie myšlienkového zamerania emancipačných hnutí a politického uplatnenia žien v období od roku 1890 až 1938, som využila knihu *Ženy a politika (1890-1938)* od Márie Bahenské a Jany Malínské. Pre účely spracovania parlamentných návrhov a pre lepšiu orientáciu v činnosti výborov mi poslúžil digitálny fond Archívu poslanecké sněmovny parlamentu České republiky. Životu niektorých konkrétnych žien s komunistického prostredia sa venuje kniha Jiřího Pernese *Komunistky s fanatismem v srdci*, ktorá však nezahŕňa konkrétne osobu Luisy Landovej-Štychovej. Kniha je písaná pomerne kritickým jazykom k vtedajším ženským osobnostiam ľavicového myslenia.

Všeobecné informácie o historickom dianí v medzivojnovom období ale aj o periodikách či sociálnych zmenách som čerpala z kníh Zdeňka Kárníka *České země v éře První republiky 1918–1938*. Pri spracovaní bakalárskej práce som využila mnohé ďalšie zdroje ktoré sú citované v priamo v práci.

V oblasti bakalárskych a diplomových prác som nenarazila na žiadnu ktorá by sa venovala priamo osobe Luisy Landovej-Štychovej alebo nejakej jej konkrétnej činnosti do hĺbky. Je spomenutá v súvislosti so svojimi návrhmi v oblasti emancipácie a najčastejšie je skloňovaná jej politická činnosť. Niektoré práce sa dotýkajú jej života po medzivojnovom období ale rovnako sa žiadna nevenuje priamo Luise.¹

¹ Jedná sa napr. o diplomovú prácu VOTRUBOVÁ, Yvona. *Koncept "nové ženy" v období první Československé republiky (1918-1938)*. Diplomová práce (Mgr.)--Univerzita Karlova. Fakulta humanitních studií, 2021, bakalársku prácu, VOTRUBOVÁ, Yvona. *Koncept "nové ženy" v období první Československé republiky (1918-1938)*. Diplomová práce (Mgr.)--Univerzita Karlova. Fakulta humanitních studií, 2021

2. Historický kontext

Postavenie ženy v rodine a v spoločnosti bol problém ktorý sa začal v spoločnosti žien objavovať už v polovici 19. storočia. Všeobecná rovnosť vo volebnom práve pre ženy v Európe prišla až po skončení druhej svetovej vojny. V ženských spolkoch a emancipačných hnutiach, začali postupne silnieť hlasy k zavedeniu volebného práva pre ženy. Išlo teda primárne o aktivity v oblasti rovnosti politických práv. Už pred prvou svetovou vojnou sa táto situácia začala meniť.²

Ženy na konci 19. storočia síce postupne získavali nové pracovné príležitosti, avšak k rovnému postaveniu voči mužom viedla ešte dlhá cesta.³ Svoj záujem o angažovanie sa postupne začali zintenzívňovať. V prípade žien z meštianskej spoločnosti boli väčšinou tieto snahy spojené s postavením ženy v domácnosti a spoločnosti.

Mladá generácia vtedajších aktivistiek bola reprezentovaná Františkou Plamínkovou (1875-1942). Nemali však veľa príležitostí sa angažovať.⁴ Stále šlo primárne o noviny a aktivitu v spolkoch, to sa zmenilo až v roku 1912 keď bola ženám povolená činnosť v politických organizáciách. Fakticky sa to ale neuplatňovalo, nakoľko politické strany v Rakúsku právne neexistovali.⁵ Snahy o dosiahnutie volebného práva pre ženy sa skončili úspešne až vo februári 1920. Rovnosť oboch pohlaví bola zakotvená v prvej ústave prvej Československej republiky v §106 121/1920 Sb.⁶

Ich snahy o spoločenskú činnosť ale neprestali. V medzivojnovom období sa už ženy mohli aktívne zapojiť do politiky. Formálne však presadzovanie ich práv nebolo úplne uplatnené. Táto zmena nebola v spoločnosti formálne zavedená hneď.⁷ To že boli ženy vpustené do predtým čisto mužského sveta nebola samozrejmosť a bolo potrebné tieto práva pre ženy ďalej presadzovať. Aj keď platilo rovné právo pre obe pohlavia ženy boli v očiach spoločnosti stále nehodné vykonávať konkrétne profesie.

² MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohľadu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec - Veduta, 2007. str. 17-19

³ BAHENSKÁ, Marie, Libuše HECZKOVÁ a Dana MUSILOVÁ. *Ženy na stráž!: české feministické myšlení 19. a 20. století*. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2010. ISBN 9788086495705. str.19

⁴ Tamtiež. str.10-11

⁵ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohľadu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec - Veduta, 2007. str. 17-19

⁶ https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html

⁷ BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.. ISBN 80-244-0248-3 str. 39-41

Po roku 1918 nebola hospodárska a sociálna situácia v novej republike vôbec jednoduchá, rovnako ako ani v iných častiach Európy. Počas začiatkov formovania republiky prevažovalo vo všeobecnosti nadšenie z národného oslobodenia. Už na začiatku Novembra prepukli prvé stávky obyvateľstva na organizácii ktorých, sa najčastejšie podieľali ženy.⁸

2.1 Ženské aktivity v medzivojnovom období

Možnosti uplatnenia pre ženy sa zásadne zmenili počas prvej svetovej vojny a po nej. Mnohé ženy sa zapojili do odboja počas prvej aj druhej svetovej vojny, v medzivojnovom období zase bojovali za svoje lepšie postavenie. Stali sa z nich spisovateľky, novinárky alebo sa inak zapájali do verejného a spoločenského diania.⁹

V období pred prvou svetovou vojnou, začalo silnieť aj feministické hnutie v Československu. Jeho počiatky môžeme hľadať už v Rakúsko-Uhorsku ale až počas obdobia prvej republiky sa vďaka priaznivejšiemu prostrediu mohli lepšie rozvíjať ženy, ženské médiá ale aj samotné feministické hnutie. V prvej svetovej vojne dostali príležitosť a bolo nutné aby sa zapájali aj do prác, ktoré boli predtým iba mužské. Luisu Landovú-Štychovú je možné označiť vďaka jej činnosti, z ktorej časť popisujem aj vo svojej práci, ako feministku a bojovníčku za ženské práva. Medzi známe aktívne ženy tohto obdobia patria napríklad Františka Plamínková, Helena Malířová, Alica Masaryková, Bety Karpíšková, Marie Švermová, Jožka Jabůrková a mnohé iné.¹⁰

Prvé ženské poslankyne, síce nezaložili vlastnú organizáciu a obecne ich agenda tvorila tzv. „ženskú politiku“, ale každá z nich patrila do inej politickej frakcie, čo však nevyučovalo ich spoluprácu. Príkladom toho môže byť aj Luisa Landová-Štychová, ktorá predniesla spolu s Františkou Zemínovou návrh v oblasti zlepšenia starostlivosti matky o dieťa. Výsledkom toho bolo zjednotenie takmer všetkých žien a rovnako tak to bolo aj v prípade boja proti nadmernému požívaniu alkoholu alebo v návrhoch ohľadom úplného zákazu konzumácie alkoholu.¹¹ Najpočetnejšími boli spolky liberálne a demokraticky orientované. Ich dôraz však nespočíval v politickej účelnosti ale v združovaní aktívnych žien. Samotné liberálne

⁸ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2000. Dějiny českých zemí.. str.55-56

⁹ OSVALDOVÁ, Barbora. *Česká média a feminismus*. Praha: Libri, 2004. Gender sondy. str. 23-24

¹⁰ Tamtiež.

¹¹ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyne a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec - Veduta, 2007. str. 52-53

orientované ženy alebo spoločensky aktívne ženy boli ale v medzivojnovom období členkami politických strán.¹² Dôležitou súčasťou ženského emancipačného hnutia bola aj *Ženská národní rada*. Táto pod sebou organizovala ženské spolky ktoré pôsobili v Československu. Fungovala medzi rokmi 1923-1942. Hlavnou iniciátorkou tejto rady bola Františka Plamínková, spolupracovníčka a priateľka Luisy Landovej-Štychovej. Obom týmto ženám záležalo na tom aby sa aj fakticky v praxi dodržiavala ústavou zakotvená rovnoprávnosť žien.¹³

2.2 Československé sociálno-demokratické hnutie a vznik KSČ

Prvé ženy, ktoré do československého parlamentu nastúpili, sa spolu angažovali v ženských otázkach. Členky sociálnej demokracie, aj členky z komunistickej frakcie, spolu presadzovali a zdôrazňovali program orientovaný na presadzovanie postavenia ženy. Na rozdiel od konzervatívnych strán, to boli práve takto orientované strany, ktoré ženy do politiky posielali. Česká sociálna demokracia je politickou stranou, ktorá pôsobila už pred rokom 1918. Založená bola v roku 1878. Strana ako taká bola najviac ovplyvnená ľavicovým myslením už po vzniku republiky. Nie všetci poslanci však boli stotožnení s radikálne ľavicovým smerovaním, čo postupne viedlo ku kríze sociálnej demokracie. V roku 1921 silneli rozpory medzi radikálne ľavicovo orientovanými členmi a tradičnými demokratmi, nakoniec boli radikálne ľavicovo orientovaní členovia zo strany vylúčení.¹⁴

Vojenský rozklad republiky priniesol rovnako ako aj v iných krajinách strednej a západnej Európy priestor pre myšlienky boľševizácie, ktorá prichádzala z východnej časti Európy. Už v roku 1918 sa na 1. Mája zhromaždili robotníci v čele sprievodu a niesli so sebou heslo „Socialistický národ“. Obdobie medzi rokmi 1918 až 1921 bolo spojené s názorovými rozporami vo vnútri strany a názorovým vplyvom revolúcie v Rusku v roku 1917. Sociálno-demokratická strana bol tá, ktorá bola najviac ovplyvnená náporom boľševizmu. Myšlienky, ktoré boli spojené s predstavou socialistickej spoločnosti, postupne silneli až do bodu kedy

¹² BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.str. 39-41

¹³ LEDEREROVÁ, Eva. *Ženská národní rada, propagátor ženské emancipace*. 8-9

¹⁴ HRUBEC, Marek a Miloš BĀRTA, ed. *Dějiny českého a československého sociálnědemokratického hnutí*. Praha: Masarykova dělnická akademie, 2006.

bola dňa 15.5.1921 oficiálne založená strana KSČ.¹⁵ Následky tohto rozkolu boli pre sociálnu demokraciu ťažké.¹⁶

2.3 Tlač, literárna a novinárska činnosť

Na začiatku republiky boli médiá predstavované novinami, ku ktorým sa v krátkom čase pridali aj rozhlas. Niektoré vychádzali denne, niektoré dva až tri krát za týždeň. V denníkoch sa venovali hlavne spravodajstvu a ostatnej informatívnej činnosti, boli viac profilované na miestne spravodajstvo. Okrem agitácie ponúkali správy o činnosti miestnych či krajských spolkov.¹⁷ Ženy, ktoré boli orientované socialisticky a ľavicovo, mali priestor sa v komunisticky orientovanej politike ale aj v národne socialistickej a sociálne-demokratickej strane angažovať. V tlači mali možnosť dostať sa k ľavicovo orientovaným myšlienkam, mali priestor a podporu na to aby mohli písať a vyjadrovať tak svoj názor. Ľavicové strany a hnutia dávali ženám priestor, primárne v zmysle toho aby sa ženy zúčastňovali na verejnom dianí.

Prvá svetová vojna prinútila mnohé ženy k zvýšenému záujmu o verejné dianie, politiku a v mnohých prípadoch aj k tomu aby sa do spoločenských záležitostí a politiky aktívne zapájali. Riešili sa aj otázky rovnosti v zamestnaní. Nebolo výnimkou, čo sa ukazuje aj na príklade Luisy Landovej-Štychovej, že sa ženy zapájali aj do odboja ako počas prvej tak aj počas druhej svetovej vojny. Príkladom, takýchto novín sú plátky *Ženský list*, *Komunistka*, či *Rozsévačka*. Tieto mali plniť viac funkciu periodika vhodného pre ženy než dovtedy rozšírené *Rudé právo*.¹⁸ V rokoch 1924-1925 po tom, čo bolo v KSČ ustanovené nové propagandistické smerovanie tlače, ktoré malo priniesť nových čitateľov, vychádzali dva ženské časopisy. Komunistická ženská tlač sa oprostila od predstáv, že má byť nástrojom agitácie a propagandy a v rámci pritiahnutia nových čitateľiek, sa znovu začali viac orientovať na spoločenské témy.¹⁹

¹⁵ NECHVÁTAL, Martin. *15.5. 1921 založení KSČ: ve službách Kominterny*. Praha: Havran, 2002. Dny, které tvořily české dějiny. str. 7-21

¹⁶ HRUBEC, Marek a Miloš BÁRTA, ed. *Dějiny českého a československého sociálnědemokratického hnutí*. Praha: Masarykova dělnická akademie, 2006

¹⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2000. Dějiny českých zemí. str.326

¹⁸ BAHENSKÁ, Marie a Jana MALÍNSKÁ, ed. *Ženy a politika: (1890-1938)*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2014. str.262-263

¹⁹ Šámal, Petr - Beletrie, ženský komunistický tisk a problémy kontinuity (na příkladu Rozsévačky). Šámal, Petr. In: *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století. Sborník příspěvků ze symposia pořádaného oddělením pro výzkum literární kultury ÚČL AV ČR v Praze 13. - 14. října 2004 / Praha : ÚČL AV ČR, 2005 s. 148*

Ženský list – toto periodikum má najdlhšiu tradíciu v oblasti ženskej emancipačnej tlače. Vydávaný je od roku 1892 a po celú dobu svojej predvojnovovej existencie bol orientovaný sociálne demokraticky. Na začiatku zastávali témy bežne ženské a spoločenské. Články mali charakter skôr užitočných rád v domácnosti a zastávali názor, že najlepšia angažovanosť ženy je v domácnosti. Jeho existencia bola od začiatku spojená so sociálnou demokraciou.

Po vzniku Československa a po tom ako sa stal výrazne politickým a radikálnejšie ľavicovo orientovaným.²⁰ *Ženský list* podobne ako mnohé iné časopisy či noviny, nevychádzal počas prvej svetovej vojny. Po jej skončení a znovu obnovení časopisu, mal dve strany, ktoré sa časom rozšírili na štyri.²¹

Zmena v obsahovej orientácii časopisu nastala až dosadením Marie Majerové do vedúcej pozície periodika v roku 1920. Pod jej vedením sa postupne premieňal z časopisu, orientujúceho sa primárne na ženy sociálne-demokratické, na komunistický týždenník.²² V lete roku 1922 začal vychádzať už pod novým názvom – *Komunistka*. Orientácia časopisu teda už bola viac než jasná. Marie Majerová zotrvala vo vední časopisu až do roku 1925 kedy ju na tejto pozícii vystriedala Helena Malířová.

Obsah časopisu už bol primárne politický. Prinášal v dobovej komunistickej a socialistickej ideológii informácie o dianí v tuzemsku ale aj v Rusku a v zahraničí. Preferované boli texty od robotníckych autorov. Redaktorky prinášali správy o životoch robotníckych žien, spomienky zo života či poviedky. Ďalšia zmena v časopise bola spojená s novým názvom. Dňa 1.5.1926 dostal symbolicky nový názov *Rozsévачka*. Čitateľky, vytýkali časopisu vysokú zhodu publikovaných informácií, ktoré sa nachádzali aj v časopise *Rudé právo*. Helena Malířová zotrvala vo vedení časopisu až do roku 1929. Jej odchod bol spojený s problémami v KSČ. Na jej miesto nastúpila Jozefa Jabůrková, ktorá zostala vo vední do roku 1938. V časopise bolo uverejňovanej viacej beletrie ale výlučne od spisovateľov ľavicovej literatúry. V roku 1938 bolo vydávanie časopisu zastavené spolu s ostatnými komunistickými časopismi.²³

²⁰ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohľadu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec - Veduta, 2007. str.16

²¹ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných stezkách: z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*. Praha: Mona, 1984. s. 134-135

²² S podtitulom komunistický týždenník začali vychádzať od roku 1921.

²³ Šámal, Petr - Beletrie, ženský komunistický tisk a problémy kontinuity (na príkladu *Rozsévачky*). Šámal, Petr. In: *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století. Sborník příspěvků ze symposia pořádaného oddělením pro výzkum literární kultury ÚČL AV ČR v Praze 13. - 14. října 2004 / Praha : ÚČL AV ČR, 2005*

Tvorba – časopis vychádzal od 15.10.1925. Bol ďalším z ľavicovo orientovaných časopisov, ktoré zohrávali úlohu v agitačnej a propagačnej politike komunistickej strany. Časopis bol orientovaný na oblasti kultúry a otázkam výchovy a školstva v socialistickom duchu. Aj v tomto časopise dochádzalo k zmene naratívu postupne, takže sa agitačné články začali prevažne objavovať od roku 1928.²⁴

²⁴ NĚMEČKOVÁ Jaroslava. Časopis *Tvorba* z let 1925—1938 jako cenný materiálový zdroj k dějinám české pedagogiky. *Dějiny pedagogiky* [online]. 1967, 2(2/1967), 203-229.

3. Luisa Landová-Štychová

Luisa Landová-Štychová bola jednou z prvých poslankyň Československého parlamentu. Okrem toho bola publicistkou a angažovala sa v spolkovvej činnosti. V rokoch 1918-1920 zastupovala Národne sociálnu stranu a v roku 1920 bola zvolená za poslankyňu prvého československého parlamentu. Keď bola v roku 1923 vylúčená zo strany, založila nezávislú sociálne demokratickú stranu a v roku 1925 sa s ňou pridala do KSČ. Za stranu bola poslankyňou Národného zhromaždenia až do roku 1929 kedy ukončila svoju politickú kariéru.²⁵

3.1 Mladosť a dospievanie

Narodila sa ako Aloisia Vorlíčková dňa 31.1.1885 vo vidieckej oblasti Ratboř a zomrela dňa 31.8.1969. V tomto istom dome sa narodila aj jej matka Františka. Obec bola malá a mala iba do 300 obyvateľov. Vidiecke prostredie, sociálne a rodinné pomery v ktorých vyrastala, ju však výrazne formovalo v dospievaní, dospelosti a rovnako aj v jej spoločenských a osobných aktivitách a vzťahoch.

Vyrastala na vidieku, jej rodičia mali obchod so zmiešaným tovarom. S týmto životom sa však nestotožňovala. Jej otec dúfal, že po ňom raz preberie jeho podnikanie, to sa však nestalo. Očakával od nej, že sa čo najskôr vydá a nájde si manžela ona však mala iné záujmy. Už okolo roku 1900 sa zaujímala o štúdium astronómie a o divadelnú kultúru. Mala sen stať sa herečkou.²⁶ Na jej prístup k výchove, neskorší život a myšlienky, mala silný vplyv jej rodina. To v akom prostredí vyrástla sa dá vyčítať z niektorých jej spomienok. „*Říkám předem, že dědeček, byl jinak velmi dobrý člověk,. Vděčím mu, že ve mně vypěstoval silný politický zájem. Mněl slabý zrak, a tak mně naučil, ještě před pátým rokem číst. Byl zuřivý mladočech, odebíral národní listy a já musila předčítat politické úvodníky, parlamentní zahraniční a jiné politické zprávy.*“²⁷ Ako sama spomína, v dobe svojho dospievania mala k matke bližšie ako k otcovi. Matka sa nast'ahovala za ňou a pomáhala jej so starostlivosťou o domácnosť. Do styku s prvými anarchistami a socialistami prišla v roku 1901 keď začala

²⁵ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec - Veduta, 2007. str. 106

²⁶ NA.f.1017, Landová-Štychová Luisa, k.4, rukopis, nedatovaný, nestránkovaný, *Proč jsem se nestala herečkou*.

²⁷ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 3, strojopis a rukopis, nedatované, text „*Touha, po volnosti co nejdříve, se zbavit. Touha po lásce, o lásce každý jinak*“

chodiť na obchodnú školu do Prahy. V tomto období začala aj so štúdiom ľavicovej literatúry a navštevovala s priateľmi robotnícke schôdze.²⁸

„*Naše proletárske revolučné hnutie žilo a dýchalo, v ovzduší, kde by ho z cisárskych švejků nikdy nikdo nehledal.*“²⁹ V tomto liste spomína na meniace sa politické pomery, na to ako začínajú ožívať hnutia a spolky. Vyrastala na vidieku v malej vidieckej obci. Jej otec sa choval nie vždy príkladne a pomery v rodine, na ktoré spomína boli komplikované. Do školy chodila v obci Ratboř od roku 1891. Od roku 1896 začala chodiť do meštianskej dievčenskej školy v Kolíne a o rok neskôr do školy v Moravskej Třebovej, ktorá bola jazykovo orientovaná nemecky. Je pozoruhodné, že Luisa neskôr prejavovala svoj veľký odpor k náboženstvu a bola angažovaná aj v spolkoch, ktoré boli orientované ateisticky, náboženstvo jej však ako školský predmet išiel.

V mladosti bola veriaci dokonca sa chcela stať mníškou keď študovala v kláštornej škole. Toto svoje rozhodnutie ale neskôr úplne opustila a naopak začala až s miestami fanatickým obdivom k vedeckému pokroku a k technike. Svoje štúdium nakoniec ukončila v roku 1900 na Eckertovej obchodnej škole v Prahe.³⁰ V tomto ohľade mal na ňu vplyv jej starý otec z matkinej strany, ktorý s nimi obýval dom v Ratboři. Spomína ako jej dedko mal proti „panské“ názory.³¹ Keď v roku 1901 začala chodiť do školy v Prahe začala sa zoznamovať s myšlienkami Karla Marxa, Friedricha Engelsa a Augusta Bebela.

Všetci traja autori sa zaoberali myšlienkami sociálnej a ekonomickej rovnosti.³² So svojím budúcim manželom Jaroslavom Štychom sa zoznámila v roku 1906. Vzali sa v roku 1908 a Luisa sa už natrvalo usadila v Prahe.³³ Jej súkromný, rodinný a sociálny život nespadal do žiadnych bežných modelov vtedajšej rodiny a spoločnosti. Väčšina žien nebola v medzivojnovom období aktívna v tak rôznorodých činnostiach ako Luisa. Jej rovesníčky ešte stále primárne žili svoj život v postavení manželky. Jej zanietenosť pre veci verejné a politiku ju oberali o čas na rodinu, na ktorej jej nepochybne záležalo, ale starostlivosť o deti a domácnosť nebola pre ňu na prvom mieste.³⁴

²⁸ NA. f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 22, strojopis, „*Luisa Landová-Štychová*“, nedatované, nestránkované

²⁹ Tamtiež.

³⁰ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*. Praha: NLN, s.r.o, 2022. str. 21-25

³¹ Slovom „panský“ Luisa pravdepodobne mala na mysli, vyššiu aj nižšiu šľachtu v dobe monarchie.

³² *Vlasta*. Praha: Mona, 21.-25.01.1985, 39(4). ISSN 0139-6617.

³³ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných stezkách: z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*. Praha: Mona, 1984. s. 134-135.

³⁴ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*. Praha: NLN, s.r.o, 2022. s. 151-154

V roku 1911 vstúpila Luisa spolu s Jaroslavom do sociálne demokratickej strany. V ich byte sa schádzali robotníci na odborných prednáškach a obaja manželia boli v kontakte s Bohuslavom Vrbenským a jeho priateľmi z federácie anarchistických komunistov. V období prvej svetovej vojny sa stala jednou z iniciátoriek odbojového hnutia.³⁵

3.2 Pôsobenie v medzivojnovom období

Luisa si zo svojho detstva a dospievania odniesla ideály, ktoré sa viac či menej premietali od roku 1918 v jej politickej činnosti a v jej rôznych spoločenských aktivitách. Po komunistickej revolúcii v Rusku 1917 sa otvorili mnohým ženám príležitosti, ktoré predtým nemali. Išlo primárne o myšlienky, ktoré presadzovala aj Luisa a to starostlivosť o deti a ich výchova, sociálne zabezpečenie pre ženy, lepšie vzdelanie a pracovné podmienky pre ženy. Marxisticky orientované myšlienky dávali, najmä po vojne, priestor na uplatnenie žien.³⁶ Sama sa k tomu vracia v rukopise s názvom „*Rok 1917 u nás*“. Spomína tu na pomery, ktoré vládli pred koncom vojny. „*Naše proletárské revoluční hnutí žilo a dýchalo, v ovzduší, kde by ho z cisárských švejků nikdy nikdo nehledal.*“³⁷ Obrat vo vývoji udalostí ktorý sa stal v roku 1917 spočíval v ozbrojenom povstaní ktoré zvrhlo dovtedy panujúci režim na čele s cisárom.³⁸

Nie je preto prekvapivé že sa tak veľmi s týmito udalosťami stotožňovala a videla v nich nádej na nové pomery ktoré by mohli ukončiť vojnu a do roku 1918 trvajúce monarchistické zriadenie. V tomto dokumente spomína meniace sa politické pomery, na to ako začínajú ožívať hnutia a spolky. Tieto mali tradíciu pôsobenia už pred vojnou, ale emancipácia silnela postupne.³⁹ Luisa samotná sa podieľala na založení niekoľkých nových spolkov. Svoje názory a postoje premietala počas svojej aktívnej činnosti medzi rokmi 1918 až 1938 v aktívnej politike aj mimo politickej pôdy.

Je pozoruhodné ako dokázala presvedčiť svojho manžela aby sa spolu zapájali do politických aj spoločenských aktivít. Luisina agenda bola rôznorodá. Na pôde parlamentu podala niekoľko návrhov a interpelácií, ktoré odrážali jej ideály v praxi. V roku 1919 to bola najmä agenda v oblasti vzdelávania dievčat, v ktorej sa angažovala spolu s Františkou Zemínovou.

³⁵ *Vlasta*. Praha: Mona, 23.10.1968, 22(42). s. 8

³⁶ WOLCHIK, S. L., & MEYER, A. G. (1985). *Women, state, and party in Eastern Europe*. Durham, Duke University Press. str.23

³⁷ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, kart. 1, rukopis, nedatované, text, „*Rok 1917 v nás*“, *nestránkované*

³⁸ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. str.24-25

³⁹ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, kart. 1, rukopis, nedatované, text, „*Rok 1917 v nás*“, *nestránkované*

Poslankyne sa tiež venovali návrhom v oblastiach zákazu prostitúcie, verejných domov či agendy v záležitostiach manželských zväzkov.⁴⁰

Bolo pre ňu dôležité aby nielen spoločnosť ale aj ženy samotné si vážili svoju hodnotu a svoje príležitosti. Aj tieto svoje postoje síce spájala s úspechom sovietskej revolúcie, ale nielen v tomto texte je jasné, že si uvedomovala nové príležitosti pre ženy. Dávala dôraz na to aby sa ženy vzdelávali a neboli videné iba ako nástroj na rodenie detí a nástroj na sexuálne uspokojenie. „*Kult sexu – kult ženy jako jeho obětí, touž je dávno překonáno klasickým uměním ruským, sovětskou revoluční literaturou. Jak chudým by byl život, kdyby byli nadaní lidé svými tvůrčími emocemi odkázáni na sexuální zážitky. Dnes zejména dnes, by bolo slaboduchým prožitkem pěstovat kult sexu v době, kdy věda a technika jsou zdrojem úžasných objevů a vynálezů.*“⁴¹ V Československu bolo v 20. rokoch 20. storočia viac ako 80 % žien vydatých a mali deti.

V tomto období sa rovnako aj budovali nové príležitosti pre mladé dievčatá na vzdelávanie na druhom a vyššom stupni. Takéto príležitosti predtým dievčatá nemali a apelovala na to aby túto príležitosť využili. Luisa vzhládala k úspešným ženám z domáceho prostredia ale aj zo sveta.⁴²

Podporovala *Dělnické hnutí* a rovnako ich odbojové aktivity už počas prvej svetovej vojny. V byte kde bývala spolu s manželom a dcérou sa konali už vtedy schôdzky tohoto hnutia. Tieto tzv. „revolučné krúžky“ organizovali už od roku 1915 ich snahy vrcholili s tým ako sa blížil koniec prvej svetovej vojny.⁴³ Zaznamenávala aj úlohu svojich spolupracovníčok v tomto hnutí.

Na príklade sovietskej revolúcie, videla aj možnosť na uplatňovanie pre ženy aj v umeleckom živote. „*Spisovatelé, básníci, výtvarníci a vůbec umělci a intelektuálové vyrůstali v ohni, zákopů a barikád. Po vítězství pak pracovali v dílnách, na polích a v šachtách. Sovětská kniha, film, divadlo, prostě celé revoluční umění se rodilo uprostřed, práce, ve vyhni diskusí, o žhavých problémech nového života. Snad poprvé v životě byla žena rovnocenná jako člověk. Byl oceněn její intelekt, její schopnosti a nadání.*“⁴⁴ Na tomto

⁴⁰ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec - Veduta, 2007. str.54-55

⁴¹ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 3, strojopis a rukopis, nedatovaný, nestránkovaný, „*Touha, po volnosti co nejdříve, se zbavit. Touha po lásce, o lásce každý jinak*“

⁴² WOLCHIK, S. L., & MEYER, A. G. (1985). *Women, state, and party in Eastern Europe*. Durham, Duke University Press. str.70

⁴³ NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, k.5, rukopis, nedatovaný, nestránkovaný „*Pozadí organisování dělnických rad,*

⁴⁴ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 16, strojopis, nedatovaný, text *Ku předu levá zpátky ani krok /Heslo Klementa Gottwalda/ - /Z mých vzpomínek z naší perspektivy“*. Str. 5

príklade sa ukazuje ako tento svoj obdiv dokázala pretaviť nielen do spoločenských a politických záležitostí ale aj do kultúry.

3.3 Zahraničné cesty

V roku 1919, sa zúčastnila vo Washingtone „Prvého medzinárodného zjazdu pracujúcich žien“. Vo svojom prejave, sa vyjadrovala k výchove detí, ohľadom sociálneho zabezpečenia pre ženy s dieťaťom a venovala sa tiež otázke nočného zamestnávania žien.⁴⁵ Luise, bol doručený program tohto prvého kongresu, ktorý sa konal od 26.10.1919 do 5.11.1919. Tento kongres bol organizovaný úniou pracujúcich žien: *The National Women's Trade Union League of America*. Toto hnutie zastupovalo 600.000 odborárov. Kongres sa konal s podporou anglických a francúzskych odborových ženských hnutí. Na kongrese boli okrem Československa, zastúpené napríklad aj krajiny ako Belgicko, Bolívia, Brazília, Austrália, Kanada, Honduras, Japonsko, Taliansko či Venezuela. Jednalo sa podľa programu o bodoch:

1. Aplikácia, princípu 8-hodinovej pracovnej doby alebo 40-hodinového pracovného týždňa
2. Otázky prevencie a boja proti nezamestnanosti
3. Ženská zamestnanosť
4. Zamestnávanie detí, starostlivosť o matku a dieťa
5. Rozšírenie a uplatnenie medzinárodného dohovoru prijatého v Berne v roku 1906 o zákaze používania bieleho fosforu pri výrobe zápaliek⁴⁶

Anglický jazyk neovládala, nebola teda natoľko jazykovo vybavená aby svoje vystúpenie mohla odprezentovať v angličtine sama. V dobovej tlači z daného roku je zmienka o jej vystúpení a zároveň poďakovanie za tlmočenie od jej poľskej kolegyne.⁴⁷

V archívnej pozostalosti má zachovaný nielen program, ale aj body ktoré sa na tomto zhromaždení preberali. V uvítacom liste smerom k delegátkam od prezidentky Ženských

⁴⁵ UHROVÁ, Eva. *Po nevyšľapaných stezkách: z dejín ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*. Praha: Mona, 1984. s. 134-135.

⁴⁶ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 4., strojopis pozvánka, : *First international congress of working woman.*, nedatované

⁴⁷ NA, f 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 4, noviny New York Tribune, 28.10.1919, str. 4

odborových zväzov Ameriky – *The national Woman's trade league of America*, sú zhrnuté základné myšlienky kongresu. Riaditeľka Mrs. Raymond Robins, v ňom účastníčky víta na zhromaždení. Prihovára sa v ňom práve ženám ako bola Luisa Landová-Štychová. Ženám, ktoré si prežili obdobie vojny a ktorá ich zasiahla. Program a otázky, ktoré sa tu diskutovali, vychádzal z nových historických pomerov a potrieb, ktoré ženy mali. Otázky zamestnanosti žien síce neboli jej prioritou, ale zaoberali sa na ňom aj otázkami jej bližšími ako boli programy so starostlivosťou o dieťa pre matky alebo otázky ochrany detí a dospelých žien.⁴⁸ Na tejto ceste ju sprevádzala jej priateľka a spolupracovníčka Marie Majerová (1882-1967). Jej spomienky na tento kongres boli zachytené v dobovej československej tlači. „Američanky, chovali se k cizinkám velmi ohleduplně a hostitelky, z washingtonské Ligy ženské, pečovaly, aby každá chvílka času využitá byla na poznávání nových věcí, osob, poměrů.“⁴⁹ Obe mali dostatok času a priestoru sa stretávať so svojimi zahraničnými kolegynami z celého sveta. V tomto ohľade mala výhodu viac M. Majerová, ktorá ovládala francúzštinu. Luisa nehovorila žiadnym cudzím jazykom. „Byly jsme dvě Češky na tomto sjezdu paní Štychová a já, i rozdělili jsme si referáty tak, že já jsem promluvila k otázce osmihodinné doby pracovní a k nezaměstnanosti, ona pak k bodům ostatním.“⁵⁰ Každá z nich zastávala teda svoju agendu. Luisa sa venovala otázkam v oblasti nezamestnanosti.

Po ceste do USA, navštívila v Apríli 1925 Londýn. Zúčastnila sa tu *Kongresu mezinárodní dělnické pomoci v Londýně*.⁵¹ Zo zdravotných dôvodov strávila v Londýne iba štyri dni namiesto vopred plánovaných dvoch týždňov. Nestihla navštíviť ani veľvyslanca Československa v Anglicku.⁵² Na tejto ceste ju sprevádzala jej priateľka a spolupracovníčka Marie Majerová (1882-1967). Tá ju sprevádzala na už vyššie spomínanom kongrese vo Washingtone.

Ďalšia cesta ktorú absolvovala bola v roku 1927 kedy uskutočnila cestu do Sovietskeho zväzu, bola to jediná príležitosť kedy navštívila Moskvu. Tu sa zúčastnila konferencie organizácie medzinárodnej *Rudej pomoci*. Mala tu za cieľ dosiahnuť vylepšenie financovania tejto organizácie v Československu. So svojim návrhom ale neuspela.

⁴⁸ NA, f. 101, Landová-Štychová Luisa, k. 4, strojopis, *Address of Welcome by Mrs. Raymond Robins President of the National Woman's Trade Union League of America, to the delegates of the First International Congress of Working Women, October 28., 1919*, nestráňkované 28.10.1919

⁴⁹ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k.4, noviny: *Ženské noviny, Mezinárodní sjezd pracujících žen, napsala Marie Majerová*, ročník 1., č. 51, str. 1., 18.12.1919

⁵⁰ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k.4, noviny: *Ženské noviny, Mezinárodní sjezd pracujících žen, napsala Marie Majerová*, ročník 1., č. 51, str. 1., 18.12.1919

⁵¹ NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, k. 6, fotografia, Luisy a jej kolegov z Londýna, Apríl, 1925.

⁵² NA. f.1017, Landová-Štychová Luisa, k. 21, dopis anglickému konzulovi, v ktorom vysvetľuje svoj skorší odchod, 1925

Zúčastnila sa tu však prehliadky rôznych pamiatok a zariadení, ktoré reprezentovali sociálnu politiku bolševikov.⁵³ Aj napriek tomu, že táto jej návšteva trvala krátku dobu, podľa môjho úsudku ňou zostala veľmi ovplyvnená. Dokazuje to už je viackrát spomínaný obdiv k sociálnym zmenám, ktoré tu nastali. Jej vzťah voči sovietskemu neobjektívny však nikdy z neho nepoľavila.

3.4 Spolupráca s ľavicovo a sociálne orientovanými osobnosťami

S politicky angažovanými ženami, sa začala stretávať okolo roku 1911 kedy sa začali jej styki so sociálnou demokraciou. Boli to hlavne redaktorky ktoré písali do *Ženského listu*. Toto bol jej počiatkový kontakt s feministickým a emancipačným hnutím. Rada trávila čas so ženami, ktoré uznávala. Stretávala sa s nimi v rôznych spolkoch a kluboch, s niektorými aj spolupracovala a o iných písala. Tieto diskusie neboli iba o ženských právach ale aj o politike a politických myšlienkach či rodine. Prednášala aj ženám o náboženstve ale častejšie o sociálnom postavení a nových možnostiach. Aj v politike ale aj vo svojich spoločenských aktivitách bola obklopovaná mnohými mužmi.

Po skončení prvej svetovej vojny a po jej nástupe do parlamentu na jeseň 1918, bolo jasné, že sa chce naplno angažovať v politických a emancipačných aktivitách. Niektoré jej texty a myšlienky sa zaoberajú výchovou mládeže, či už mravnostnou alebo náboženskou. „*Pamatuju si, ještě z dob mého dětství, jak sňatek z lásky byl většinou považován za necudnost, ovšem jen děvčat. Nejsprostější nadávky, se jen sypali na paličatou hlavu, děvčete, které se nechtělo provdat za starého, bohatého strejce – a uteklo s mladým čeledínem. Domů pak dcera vzkázala, že se raději utopí, než by se mněla provdat za bohatého dědka.*“⁵⁴ Apelovala na slobodné postavenie ženy ako jedinca v spoločnosti. Išlo jej aj o presvedčenie žien na to vážiť si svoju novú slobodu. Chcela by si ženy vážili, že im spoločenské konvencie konečne dovoľujú sa zamilovať podľa svojho vlastného rozhodnutia a výberu.

V novej republike už neplatili pomery, ktoré platili počas jej dospievania, kedy ženy toto slobodné právo nemali. V máloktovej rodine boli dievčatá takto vychovávané a vedené

⁵³ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*. Praha: NLN, s.r.o, 2022.

⁵⁴ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, kart. 3, strojopis a rukopis, nedatováno, „*Touha, po volnosti co nejdříve, se zbavit. Touha po lásce, o lásce každý jinak*“

k tomu aby si tieto svoje slobody vážili. Stále pretrvávali pomery kedy sa manželstvo uzatváralo iba z majetkových dôvodov. Či sa tak rozhodla sama žena alebo ju do toho donútila rodina. Luisa verila, že sa v období nastupujúceho a silnejúceho vplyvu novej morálky a nových pomerov, premení aj ako to ona nazýva tzv. „sexuálna etika.“ „*Dnes. t.j. v prvom desaťročí Sovetského svazu, že je možno je říct jak praví prof. Nemilov, co všecko tato nová etika obsahovati, nebude. Především ne křesťansko-církevní stanovisko oproti pohlavním otázkám, jako něčemu hříšnému, pouze trpěnému. Rovněž v ní nebude, pokrytecky idealizované, básníky opěvované otroctví ženy.*“ Presadzovala myšlienku aby bolo oddelené manželstvo od formálne cirkevného zväzku a prešlo ako inštitút do právomoci štátnych úradov.⁵⁵

V oblasti zdravia žien spolupracovala s doktorku Annu Bayerovú (1852-1924). Vzhliadala k nej ako k žene, ktorá pomáhala iným mladým ženám vo vzdelávaní, o tom ako sa majú starať o svoje deti a o hygienu. „*Bayerová, působila v Hercegovině mezi mnoha nevzdělanými ženami. Nejen že je léčila ale učila je osobní pohlavní hygieně, děti zejména děvčátek, i zásadám veřejné hygieny, neboť poměry po stránce zdravotní byly, přímo vražedné.*“⁵⁶ Obdivovala jej prácu, sama sa snažila o to aby boli ženy vzdelané v oblasti hygieny a starostlivosti o deti. Ženské emancipačné hnutia, ľavicové intelektuálky vrátane Luisy, si uvedomovali dôležitosť toho ako môže hygiena podporiť zdravie a zlepšenie hygieny spájali so zlepšením sociálneho postavenia ženy a obecne robotníckeho obyvateľstva. A. Bayerová sa tak isto ako Luisa venovala sa aj otázkam alkoholu a mládeže. „*Nutno bojovat, zejména proti alkoholismu, poněvadž on degeneruje lidstvo, které pak jest neschopno úsilí za své osvobození*“.⁵⁷ Chcela aby podávanie alkoholu deťom nebolo ďalej spoločenskou normou a bolo jeho pitie regulované vekovou hranicou.⁵⁸

Ďalšou ľavicovo zmýšľajúcou ženou s ktorou spolupracovala bola Helena Malířová (1877-1940). Podľa vyjadrení Luisy je jasné že Helenine odhodlanie pre prácu v prospech žien oceňovala a obdivovala. V článku, v ktorom na ňu spomína, sa ju snažila prirovnať ku aktivistke Dolores Ibárruri, ktorá používala pseudonym La Pasionaria.⁵⁹ D. Ibarruri bola španielska komunistická aktivistka.⁶⁰

⁵⁵ Tamtiež.

⁵⁶ Tamtiež.

⁵⁷ NA, f. 1017, Landová – Štychová Luisa, kart. 6, článok, v novinách *Vpřed*, ročník, I., č. 6, 5.7. 1923, str. 1.

⁵⁸ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*. Praha: NLN, s.r.o, 2022. str. 137

⁵⁹ Článok v ktorom sa Luisa Landová-Štychová odkazuje na Helenu Malířovou nesie názov „*Česká la pasionaria*“

⁶⁰ <https://www.britannica.com/biography/Dolores-Ibarruri>

„Helena Malířová byla jedním z nejlepších, nejušlachtilějších lidí, s jakými jsem se v životě setkala. Nejlepší, nejzásadovější komunistka ve smyslu, filosofickém, politickém a lidském“⁶¹ Obdivovala ju, ako sama píše, nielen pre jej zásadovosť a revolučný duch ale aj pre jej literárnu tvorbu. Uznáva aj jej pochopenie pre abstinenciu, ktorá bola Luise blízka. „I když nebyla, naprostou abstinentkou, přesto velmi dobře vystihla a ocenila, snahy hnutí o ostrižlivění a některé stati v jejím románu *Vino*, vyznávají výstrahu rodičům alkoholikům“.⁶²

Literárnu tvorbu Heleny Malířové vnímala nielen ako milostné a romantické romány ale hlavne ako manifestáciu jej slobodomyselnej povahy. „*Erotika v jejím díle jest cosi jako melodramtický doprovod sociálních a myšlenkových zápasů. Za všech okolností zůstává smyslem jejího života a díla boj za pravdu, za svobodu, za právo na štěstí všech zostročených a ponížených.*“⁶³ Ďalšou osobou, ktorá mala zastúpenie v jej živote a spomienkach bol Stanislav Kostka Neumann (1875-1947). Mali spoločné záujmy aj témy k rozhovorom, na ktoré ona sama spomína. Diskutovali napr. o tom aká by mala byť nová pôda pre život, aké budú výsledky politických bojov. Blízki si boli aj v oblasti obdivu priateľov a známych z anarchisticko-komunistického hnutia. Stretávať sa začali ešte pred prvou svetovou vojnou. S. K. Neumann sa presťahoval do Prahy v roku 1896 po tom čo zdedil dom. Luisa ho tu navštevovala a stretávala sa tu s mnohými anarchisticky zmýšľajúcimi osobnosťami. Chodila tam aj Helena Malířová a Marie Majerová.⁶⁴ Luisa vo svojich spomienkach ale tieto návštevy nikde neuvádzala. Je pravdepodobné že k nemu do vily chodila v čase keď rok navštevovala obchodnú školu v Prahe.

Píše aj ako ju S. K. Neumann provokoval k vysvetľovaniu jej myšlienok ohľadne rodiny a manželského života, čo taktiež dokazuje jej postoje v týchto otázkach. „*Rodina a domácnost v kapitalistické společnosti je pro pracující ženu galejní kouli na nohou. Početná domácnost to bylo pověstné veverčí kolo, s nekonečným počtem obrátek, po kterých se časem dokonale zhoupne. Pak už nezbyvá než pěstovat bezvadné podlahy, z nichž by se mohlo jíst, chemickou čistotu v bytě, kde se členové domácnosti bojí něco odložit nebo někam šlápnout.*“⁶⁵ Neumann s ňou zrejme súhlasil ale neodpustil si na jej adresu poznámky o tom ako by mala v komunizme vyzerat' tzv. „voľná láska“. Luisa sa ani tu nenechala vyviest'

⁶¹ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 1, strojopis text, „*Česká la pasonaria*“, 50. roky, nedatované, nestránkované

⁶² Tamtiež.

⁶³ Tamtiež.

⁶⁴ MACHÁČEK, Miroslav Stanislav K. Neumann, Praha Horizont, 1985, str. 26-27

⁶⁵ Tamtiež.

z miery a odpovedala mu: „*To není, žádný problém. Vášně nebudou potlačovány, ale kultivovány. Člověk nebude jejich otrokem a obětí, ale jejich moudrým vládcem. Volnost – to je o odpovědnosti a nikoliv svévole.*“⁶⁶ Spolu s S. K. Neumannom si boli blízki, aj vďaka nespokojnosti s pomermi v sociálnej demokracii a medzi ľavicovými aktivistami. „*Soudruh, S. K. Neumann soužil své funkci již v r. 1920 a šel pomáhat marxistické levici. Skupina s. S. K. Neumanna, se scházela nejčastěji v jedné z postranních, místností proslulé bohémské kavárny Uionky, na Národní třídě. Chodila jsem tam „na černo“ neboť jsem tehdy se s. Vrbenským a s Bartoškem, ještě poslancovala v čsl. straně socialistické. V této straně, naše skupina tvořila hned od prvopočátku, levé křídlo. Hájili, jsme bolševickou revoluci, Lenina, komunistické hnutí, vznikající úžasně rychlím tempem a stávající se z mnohých proud.*“⁶⁷ Spolu s Luisou a ostatnými, sa schádzali v kaviarni Union v Prahe. „*Sházeli jsme se, v levém zadním křídle, kavárny Union na Národní třídě, kde se už za císařství kuli pikle pod ochranným křídlem pan vrchního Patery.*“⁶⁸ Jej spolupracovník B. Vrbenský bol v tomto období ešte stále aktívnym politikom a poslancom. Bohuslav Vrbenský (1882-1944) bol dôležitý nielen pre Luisu ale aj pre ostatných kolegov a priateľov s ktorými sa schádzali. Pomáhali im keď nemali kde prespať alebo im pomáhal aj finančne.⁶⁹

V prvej polovici 20.rokov vrcholili jej snahy o uznanie práva na interrupciu pre ženy. Toto brala nielen ako svoj politický krok, ktorý je znakom väčšej slobody pre ženy ale toto právo je nevyhnutné aj pre ich zdravie. To sa prirodzene nestretlo iba s pozitívnymi odozvami ale jej snaženie ani v týchto otázkach neprestávalo. Návrh bol aj legislatívne zamietnutý. Ako svoju spolubojovníčku v tomto boji mala Anežku Hodinovou - Spurnú.⁷⁰ A. Hodinová-Spurná bola spolu s Luisou aktívna ľavicová intelektuálka v politickom spektre. Rovnako aj v roku 1921 stála pri zrode KSČ. Pracovala pre československé ženské hnutia, angažovala sa v sociálnej pomoci a bola členkou pražského zastupiteľstva až do roku 1938 kedy už nekandidovala.⁷¹

Luisa vnímala nové podmienky v rovnosti a nové príležitosti primárne v zamestnaní pre ženy a v postavení voči manželovi. Uvedomovala si ale aj otázky sociálne, ktoré sú s tým spojené. „*Dnes není, oboru lidské práce at' na poli vědy, techniky, umění,*

⁶⁶ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, kart. 3, strojopis a rukopis, nedatováno, „*Touha, po volnosti co nejdříve, se zabavit. Touha po lásce, o lásce každý jinak*

⁶⁷ Tamtiež.

⁶⁸ NA.f.1017, Landová-Štychová Luisa, k. 28, strojopis, nedatovaný, s nadpisom Historie po rubu, str. 65

⁶⁹ *Obrana lidu: list Československé armády*. Praha: Magnet-Press, 27.05.1967, 26(21). s. 7.

⁷⁰ *Vlasta*. Praha: Mona, 12.-16.06.1989, 43(25). s. 15. ISSN 0139-6617.

⁷¹ PERNES, Jiří. *Komunistky s fanatismem v srdci*. Praha: Brána, 2006

národohospodárství, politiky, civilizace i kultury, kde by se sovětské ženy neuplatnili“.⁷² Píše aj o tom ako už v roku 1935 mali mladé ženy mnohé rozmanité možnosti, kde sa mohli uplatňovať a uplatňovali sa v nich už veľmi aktívne.

V archívnom fonde sa nachádza aj text z roku 1934, v ktorom sa vracia k dobe a sociálnym pomerom v monarchii. V texte kritizuje pomery v Rakúsko-Uhorsku, ktoré podľa nej nechali priestor na vznik pre buržoáziu a kapitalistickým pomerom. „*Komunistická strana, byla svědomím této doby, proto se stala nejen nepohodlnou, nepříjemnou, ale i oportunisticky nebezpečnou. Vláda a úřady, potřebovali však nějaký pádný důvod pro rozpuštění KSČ a zničení jejího lidu.*“⁷³ Ku kritike pomerov v monarchii sa vracala pomerne často. Spomienky v ktorých sa zaoberá pomermi pred prvou svetovou vojnou siahajú najmä do detstva. Vracia sa k tomu ako boli ženy utláčané a využívané na ťažkú prácu. Ženy z nižších vrstiev nemali šancu na to dostať dobré vzdelanie a ženy vzdelané väčšinou nemali odpovedajúce zamestnanie a priestor sa presadiť.

Okrem toho, že sa venovala otázkam výchovy v politickej sfére a na pôde rôznych ženských spolkových organizácií alebo periodík, prednášala aj mládeži o svojich postojoch a názoroch. Nebola stotožnená s náboženským pohľadom na svet a tento jej pohľad sa v nich často odrážal. Venovala sa astronómii a obecné verila v technický pokrok ľudstva, ktorý pomôže svetu k slobode a mieru. V Októbri 1937 predniesla svoje názory v *Klube mladých na Žižkově*. Spomínala na obdobie prvej svetovej vojny ale text sa skoro zmení na sociálne pomery. Opisuje ako ženské spolky zahajovali svoju činnosť už v období pred 1. svetovou vojnou a nielen tie, v ktorých sa sama angažovala ale aj rôzne ďalšie. (napr. *Dělnické abstinentní sdružení, Volná myšlenka*).

„*Věděl, jsme že stojíme na prahu velkých světových událostí, které budou převraceti starý dosavadní náš svět a že zvláště pracující lid, musí být připraven – protože jenom nyní připadne úkol budovat nové úřady.*“⁷⁴ Aj napriek tomu, že aj tento text, ako väčšina jej textov, je výrazne politicky podfarbený, znovu sa v ňom ukazuje, že pre ňu bola sloboda v politickej činnosti, v tom že každý jedinec sa môže začleniť do spoločnosti bez ohľadu na to či to je muž alebo žena.

⁷² NA, f. 10017, Landová-Štychová Luisa, k 1., K tejto udalosti, som našla Luisne poznámky, sú na niektorých miestach nečitateľné. Preto z tohto textu používam iba časti

⁷³ NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, rukopis, datovaný 1934, bez názvu, nestránkovaný

⁷⁴ NA, f.1017, Landová – Štychová Luisa, k. 6, rukopis, text s názvom, *Kolem 14. Řijna 1918*, Text, datovaný samotnou autorokou, že bol prednesený 14.10.1937, v Klube mladých na Žižkově

Vo svojich textoch a referátoch oslovovala prítomné ženy ako sestry. Vyzdvihovala ich prácu a obetavosť v starostlivosti o svoje deti ale aj o druhých, ich účasť na zbierkach potravín a odevov pre chudobných a zasiahnutých vojnou. Starali sa o deti, ktoré boli sirotami. Sťažuje sa na to, že tieto ženy nedostávajú vďaka za svoju obeť a svoju prácu.

Apelovala na to, že sociálna starostlivosť nemôže byť zameriavaná iba takto dobrovoľne ale je potrebné ju inštitucionalizovať – ideálne podľa nej tak aby bol systém schopný vychovávať nového, lepšieho socialistického človeka. „*Chceme socialistický rád? Pak chťejme též soc. školu, soc. výchovu. Chceme nového lepšího člověka, který by nezkazil naše dílo? Pak musíme umožnit, aby takový nový lepší člověk – nové lidstvo mohlo vzniknout.*“⁷⁵ Kritizovala nielen pomery politické a štátne ale aj pomery v rodine. Aj pri týchto jej vyjadreniach narážame na jej odpor k alkoholu a to v spôsobe ako mu pripisovala problémy nielen rodinné ale aj zdravotné. Sama si prešla ochorením na tuberkulózu. „*A tu jsme, u otázky zodpovědnosti matek a otců, jako mají vůči svým nenarozeným dětem. Jsou zodpovědní nejen svým charakterem, ale i svou životosprávou. Otec alkoholik, zůstává někdy sám nepostižen, zaviní častou svou nevědomostí degeneraci celého potomstva.*“⁷⁶

Nevenovala sa teda iba otázkam alkoholu u detí a dospievajúcich ale aj alkoholizmu u dospelých. Už pred prvou svetovou vojnou bola v *Sdružení abstinentů socialistů v ČSR*. Na jej legitimačnej karte sú pripomenuté hlavné zásady, ktorými sa toto združenie riadilo. „*Kořalka, víno, pivo lid duševně i tělesně ničí. Pitím ztrácí člověk smysl, pro kulturní povznesení sebe i druhých. Vlivem alkoholu ztrácí lid důvěru v sebe.*“⁷⁷ Bola presvedčená o tom že alkohol výrazne kazí ľudskú psychiku, správanie ale hlavne morálku. Zastávala aj názor že alkohol je výrazne škodlivý ako pre zdravie detí tak aj dospelých a tvrdila že alkohol môžu spôsobiť tuberkulózu. Vo svojich prednáškach a vystúpeniach propagovala úplný zákaz konzumácie alkoholu.⁷⁸

⁷⁵ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 10, rukopis nedatovaný, text *Konference delegátek*, začína oslovením: Vážené sestry, str. 10

⁷⁶ Tamtiež.

⁷⁷ NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, k. 10, legitimačná preukážka, na meno Luisa Landová-Štychová, združenie: *Sdružení abstinentů socialistů v ČSR*, r. 1937

⁷⁸ Tamtiež.

3.5 Verejné vystúpenia a ženské organizácie

Svoje postoje na rôznych miestach prednášala aj verejne. Či už sa jednalo o vystúpenie pre rôzne ženské organizácie ale aj o rôzne oslavy či výročia. Svoje vystúpenia mala najčastejšie v záujem o jej prednášky bol ale aj mimo hlavného mesta.

V januári 1919, bola pozvaná do miestnej organizácie štátoprávnej demokracie v Místku. V liste ju žiada konateľka tejto organizácie aby k nim zavítala a predniesla svoju reč. „*Místní organisace české státoprávní demokracie v Místku ráda by uspořádala veřejnou, schůzi žen. Nemá však ve svém středu řečnic. Obrací se tedy, s uctívou prosbou na Vás, zda-li, byste se nepodjala tohoto úkolu, a promluvila v Místku na veřejné schůzi žen.*“⁷⁹ Na tejto skutočnosti je pozoruhodné, že bola pozvaná na schôdzu Štátoprávnej demokracie, ktorá sa orientovala mimo ľavicové myslenie. Je zrejmé, že otázka emancipácie a záujem žien o prednášky o slobodnom postavení ženy bol na všetkých stranách politického hnutia.

Vo februári 1921 dostala pozvanie ísť prednášať pre *Ženský odbor Československých socialistů v Jindřichovom Hradci*.⁸⁰ Okrem aktivít ktoré organizovala s mládežou v skautskej organizácii sa venovala aj otázkam voľného času dospelých.

Propagovala pobyt v prírode, ktorý bol v historickom kontexte spojený v jej očiach so socializmom. Pohyb a trávenie voľného času v prírode vnímala aj ako finančne dostupnú možnosť, pre trávenie voľného času pracujúcej triedy.

Nedeľné a víkendové výlety do prírody vnímala ako dobrú príležitosť pre to aby sa mládež ale aj dospelý mohli dostať z nezdravého prostredia mesta a tovární. Okrem týchto výletov sa organizovali aj letné tábory pre deti aj pre dospelých. Napokon aj v skautskej organizácii, na ktorej založení mala podiel sa usporadúvali víkendové aj letné tábory. „*A jestliže uvážíme, jak naše dělnictvo a nižší kategorie ostatních zaměstnanců mizerně bydlí, i to, jak se ještě sami připravují o své zdraví napodobením nerozumné životosprávy bohatých rozmařilců, pitím, kouřením a hospodským životem vůbec, jak i ti rozumní nemohou z finančních ohledů i pro neznalost vhodného způsobu strávení volný čas zdravě a vesele, tu vidíme, jak je nutné zjednati rodinám pracujících vrstev možnost zdravějšího života*“.⁸¹ Tento svoj postoj presadzovala aj v skautskej organizácii, ktorú spolu z manželom založili. Luisa presadzovala

⁷⁹ NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, k. 20, dopis z 26.1.1919

⁸⁰ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 10, rukopis, z 3.2.1921, odpoveď Landovej-Štychovej na to že sa zúčastní na prednáške, podpísaná, Skolandryová Marie

⁸¹NA, f.1017 Landová-Štychová Luisa, k. 28, novinový článok Ženské slovo, Luisa Landová-Štychová, *Socialistický camping – Táboření dospělých v přírodě, 15.1.1922, str.1*

športové aktivity ale aj prechádzky. Apelovala aj na ženy aby dbali aj v tomto ohľade na svoje zdravie a trávenie voľného času. V roku 1922 založila spolok „*Pro dívčí osady zdravotní v Praze*“, bola zároveň aj jej predsedníčkou.⁸²

Nejednej z osláv ktorá sa konala v roku 1937 bola jedným z rečníkov. Jednalo sa o „Manifestačnú oslavu 20. výročia Sovietskeho zväzu“. Spolu s ňou na zjazde vystúpil napr. aj Dr. Bohumil Vrbenský ako predseda Svazu přátel SSSR a Dr. V. Bouček. Luisa tu, ako na mnohých iných zjazdoch či pri mnohých iných príležitostiach, bola ako žena sama.⁸³ Ženy a aj Luisa videla v tejto revolúcii inšpiráciu pre boj s novými svetovými hrozbami. Okrem vyššie uvedených aktivít videla príležitosť v tom ako sa angažovať, inak ako politicky, v práci v spolkových organizáciách, v ktorých sa iba angažovala alebo aj ich ona sama zakladala. Medzi podľa môjho názoru najvýznamnejšie organizácie a spolky v ktorých sa Luisa Landová-Štychová aktívne zapájala bolo *Sdružení československých skautů socialistů*, *Spolek pro dívčí osady zdravotní v Praze* či *Svaz socialistických monistů* alebo spolok *Volná myšlenka*.

Sdružení československých skautů socialistů – bola organizácia združujúca mládež, ktorá sa orientovala nielen na výchovu mládeže ale aj na ich politický rozvoj. Založenie organizácie bolo v roku 1921 deklarované ako antimilitaristické a zmýšľajúce internacionálne.⁸⁴ Založená bola v roku 5.6.1921 a v roku 1926 bola premenovaná na *Sdružení socialistických skautů a skautek v republice československé*. Organizácia zanikla 20.10.1938.⁸⁵

Spolek pro dívčí osady zdravotní v Praze – vznikol 13.4.1922. Zakladateľmi boli Luisa Landová-Štychová a Emil Špatný. Spolok združoval deti, dorastencov a dospelých. Jeho hlavným cieľom bolo zaistiť dobrú starostlivosť o dorastencov. Mladé ženy sa tu mali naučiť starať sa o siroty ale aj deti z chudobných pomerov. Naučiť ich aby sa sami vedeli starať o osobnú hygienu, zdravotný stav a mravnú výchovu. Zameriaval sa na starostlivosť o dorastencov oboch pohlaví. Zamestnanci spolku dohliadali na ich ubytovanie, hygienické podmienky a zdravotný stav. V roku 1930 bol spolok

⁸²AHMP, f. II/0544, Spolek pro dívčí osady zdravotní v Praze, k.71

⁸³ NA, f. 1017, kart. 1, presne nedatované poznámky k prejavu na tomto zjazde, dokument, *Manifestační oslava 20. výročí Sovětského svazu*. “ Na pozvánke, je uvedená ako jedna z rečníkov

⁸⁴ *Národní listy*. Praha: Julius Grégr, 3.6.1921, 61(150). s. 2. ISSN 1214-1240

⁸⁵ AHMP, f. XIV/0466, Skaut – Sdružení socialistických skautů a skautek, k.612, zakladacia listina spolku

premenovaný na *Spolek pro feriální osady, weekendový pobyt a dovolené drobných vrstev lidových v Praze*. Spolok zanikol vo februári 1945.⁸⁶

Svaz socialistických monistů - Bol založený už v roku 1913. V zakladacej listine spolku je zapísaný ako jeden z podpredsedov Jaroslav Štych. Účelom toho spolku bolo šírenie modernejších vedeckých názorov a poznatkov o svete. Doterajšie poznanie bolo ešte stále do veľkej miery ovplyvnené náboženským pohľadom. Členovia mali za cieľ presadzovať novú morálku založenú na morálnych princípoch ktoré nevychádzajú z katolíckej morálky. Medzi činnosti spolku patrilo organizovanie vedeckých prednášok, vydávanie tlače a letákov. Spolok bol pôvodne založený pod názvom *Svaz socialistických monistů v Rakousku*. Spolok v tejto podobe zanikol v roku 1919 tým že bol rozpustený.

Volná myšlenka Československá – má dlhú ateistickú a proti klerikálnu tradíciu, ktorá sa formovala už od 19. storočia. Jeho činnosť bola cez prvú svetovú vojnu zastavená a spolok bol znovu založený v Prahe v roku 1920. Jeho účelom bolo združovanie členov, ktorí mali záujem o rozumový rozvoj. Jeho cieľom bola propagácia vzdelávania a uplatňovania slobody v živote súkromnom aj spoločenskom. Dať každému úplnú slobodu svojho svedomia a pestovanie solidarity. Je možné ho charakterizovať aj ako spolok ktorý bol zameraný proti kléru a bol ateistický. Spolok zanikol rozpustením v roku 1939.⁸⁷

3.6 Skauting – socialistický skauting

Luisine postoje v otázkach trávenia voľného času pre deti a dospelých sa odrazili v jej aktivitách v skautskom socialistickom hnutí. Túto organizáciu založila spolu so svojim manželom z predchádzajúcej tradície, ktorá vznikla z astronomického spolku.

Skautská organizácia manželov Štychových sa začala rozvíjať už pred rokom 1918 z astronomického spolku, ktorý Jaroslav založil a obaja v ňom pôsobili. Mladí robotníci a študenti sa v tejto dobe sústreďovali na astronomických večeroch, ktoré boli organizované astronomickou spoločnosťou. Túto viedol Jaroslav Štych. Na stretnutiach sa zúčastňovali aj robotníci z pražských fabriek. V roku 1919 založili Luisa a Jaroslav prvý skautský oddiel,

⁸⁶AHMP, f.II/0544, Spolek pro dívčí osady zdravotní v Praze, k.71.

⁸⁷ AHMP. f. XXII/0859, Volná Myšlenka Československá, k. 886

ktorý bol zastrešený pri socialistickej strane.⁸⁸ Oficiálne bolo toto združenie ustanovené 21.9.1921.⁸⁹

Myšlienkové smerovanie spolku bolo veľmi politické. Luisa síce sama zdôrazňuje primárne rovnoprávnosť dievčat a chlapcov. Zároveň sa ale vyjadruje, že je potrebné hneď od začiatku jasne smerovať politickú socialistickú výchovu.⁹⁰ Luisa, bola aktívna v oblasti výchovy mládeže aj ako skautka. Aktivity, ktoré vykonávala spoločne so svojim manželom Jaroslavom Štychom, mali počiatky už pred prvou svetovou vojnou. V čase keď ešte nebol formálne tento oddiel skautov ustanovený, organizovala spolu s Jaroslavom astronomické prednášky pre mládež. Založili spolu skautskú organizáciu pre socialistickú mládež s názvom *Sdružení československých skautů socialistů*. Jaroslav Štych bol vedený ako predseda tejto organizácie, Luisa ako podpredsedníčka.⁹¹

V skautingu videla nádej pre podporu výchovy a telesnej zdatnosti. „*Než vrátme se, k výchovným metodám socialistického skautingu. Především od prvopočátku platila zásada, rovnoprávnosti a rovnocennosti, dívek vedle chlapců. Ve společných prázdninových táborech, neplatily staré předsudky o t. zv. ženské a mužské práci.*“⁹² S organizáciou oddielu socialistických skautov jej pomáhal priateľ a kolega z KSČ Dr. Bohuslav Vrbenský.

Pomohol vybaviť priestory v Prahe kde bolo zriadené sídlo tejto organizácie. O tieto priestory sa delili s druhým skautským združením Junák.⁹³ Luisa pracovala v skautskom súbore. Na prednášky im chodili rôzni súdobí odborníci a výchova detí bola silno politicky zafarbená. Za pomoci Dr. Vrbenského sa podarilo zorganizovať aj zájazd k Jadranskému moru na ostrov Krk. Na tomto zájazde sa zúčastnila okrem Luisy aj jej ďalšia priateľka a spolupracovníčka Marie Majerová.

Aj tu sa konali prednášky o astronómii od Jaroslava Štycha.⁹⁴ Počas fungovania organizácie sa pod záštitou astronomického spolku konali prednášky vedcov ale aj robotníkov. Aj tu sa odrážal jej obdiv k vede a technickému pokroku. Zároveň vnímala túto organizáciu a jej členov ako podporu obecne pre ľavicové a socialistické politické presvedčenia. Mladí členovia organizácie si v dielňach vyrábali vlastné nástroje na svoje vonkajšie aktivity. Často

⁸⁸ *Vzpomínky československých komsomolců*. Praha: Mladá fronta, 1971. str. 188-190

⁸⁹ AHMP, f. XIV/0466, Skaut – Sdružení socialistických skautů a skautek, k.612, zakladacia listina spolku

⁹⁰ *Vzpomínky československých komsomolců*. Praha: Mladá fronta, 1971. str. 188-190

⁹¹ AHMP, f. XIV/0466, Skaut – Sdružení socialistických skautů a skautek, k.612, zakladacia listina spolku

⁹² NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k.10., strojopis, text, *Luisa Landová-Štychová, Kulturně politický výchovný význam sdružení ČSL. socialistických skautů a skautek, 1918-1925. Rodinný tábor, 1930-1937*. str. 2-3

⁹³ Tamtiež.

⁹⁴ Tamtiež. Str. 6-7

chodili spolu na vychádzky do okolia Prahy, v lete organizovali letné tábory pre deti. Na týchto spolupracovala robotnícka mládež spolu so študentmi a dospelými robotníkmi. Ženské a mužské práce, ktoré by sme si podľa bežného rozdelenia dnes predstavili, boli spravodlivo rozdelené medzi deti. Deti a dorastenci sa zúčastňovali na všetkých aktivitách rovnakým dielom a striedali sa. Od prác v kuchyni po práce pri stavbe a údržbe tábora.⁹⁵ V organizácií sa medzi sebou oslovovali ako kamaráti. Aj keď formálne zastávali vedúce funkcie okrem nej jej manžel Jaroslav Štych a Bohuslav Vrbenský, ako ona tvrdí nebola v organizácií hierarchia ale panovala tu medzi všetkými rovnosť.⁹⁶

3.7 Spoločenské aktivity a novinárska činnosť

Jeden z najviac viditeľných zlomov pre Luisu Landovú-Štychovú nastal v roku 1910 keď sa k jej rodine do Prahy presťahovala jej mama. „*Moje, zlatá obětavá máma převzala za mně všecku starost o děti a domácnost- Štycha jsem získala, že se začal dělit o své vědění a tak jsme jezdili spolu. On svými astronomickými přednáškami i obrázky likvidoval nevědomost a pověry-nu a já likvidovala Vohryzkovy*“⁹⁷ *divočiny.*“⁹⁸ Už vtedy pri prednáškach spolupracovali. Jaroslav mal svoje prednášky vedecké a o astronómii a Luisa mala svoje protináboženské vystúpenia.⁹⁹ To dalo priestor obom manželom aby sa mohli spolu začať venovať spoločenským aktivitám a spolkovej činnosti. Luisa sa začala venovať písaniu článkov a osobných spomienok. Rozpory v manželstve ohľadom súžitia sa zrejme zmiernili. Jaroslav s Luisou aktívne spolupracovali na spoločenských a spolkových aktivitách.¹⁰⁰

Najaktívnejšie obdobie, kedy sa mohla venovať viacerým činnostiam, začalo po skončení prvej svetovej vojny. Do politického a spolkového života. V otázkach spoločenských aktivít úzko spolupracovala s ľavicovo orientovanými priateľmi a kolegami. Helenu Malířovú aj S. K. Neumanna uznávala za ich priaznivý postoj k abstinencii. Spoločnú reč našli, podľa jej vlastných slov, aj v otázke svetskej a náboženskej, kde Luisa zastávala odmietavý postoj k presadzovaniu náboženskej morálke. Otázky ženskej emancipácie a budovania novej

⁹⁵ *Vzpomínky československých komsomolců.* Praha: Mladá fronta, 1971. s. 188-200

⁹⁶ *Obrana lidu: list Československé armády.* Praha: Magnet-Press, 27.05.1967, 26(21). s. 7. ISSN 0231-6218.

⁹⁷ Karle Vohryzek (1867-1933) bol anarchistický aktivista a vodca. Jeho činnosť môžeme označiť do značnej miery ako problémovú, vyvolával často rozpory s kolegami z anarchistického hnutia ale aj vyvolával aj násilné strety so sociálnymi demokratmi. Bol blízkym priateľom a spolupracovníkom S.K. Neumanna a pracoval aj s Luisou.

⁹⁸ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 1, strojopis, „*SKN, v mých vzpomínkách: Luisa- Landová Štychová,* nedatované, nestránkované

⁹⁹ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969).* Praha: NLN, s.r.o, 2022. ISBN 978-80-7422-809-4. s. 44

¹⁰⁰ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939.* České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec - Veduta, 2007. str. 106

republiky boli pre ňu dôležité a chcela sa angažovať. Aj svoje aktivity v parlamente smerovala k tomu aby mali ženy aj iné možnosti uplatnenia ako len v domácnosti. Mala blízko k myšlienkam o slobode jednotlivca – ženy. Jej postoje boli ovplyvnené aj stykmi s príslušníkmi anarchistického hnutia alebo s jeho obdivovateľmi.

Luisa Landová-Štychová nemala veľmi významné postavenie na politickej scéne, vtedajšieho obdobia. Predniesla zopár návrhov ale aj tie boli väčšinou zamietnuté. Nedarilo sa jej presadiť, z jej textov z tohto obdobia je ale zrejmé, že mala o politiku a o dianie v spoločnosti veľký záujem. Na pôdu parlamentu prvý krát vstúpila ako poslankyňa 14.11.1918. Spolu s ňou vtedy skladalo svoj sľub ďalších sedem žien. Toto zasadanie si nesie názov – *Revolučné národné zhromaždenie*. Okolo nich sedeli iba muži.¹⁰¹ Jej názory sa veľmi skoro preniesli nielen do návrhov na politickej pôde, ale aj do jej novinárskej a atavistickej činnosti. Svoj postoj k alkoholu a snahu o to aby sa osveta o jeho škodlivosti šírila, pretavila už v roku 1919. V parlamente spolu s Dr. Alicou Masarykovou, Boženou Eckesteinovou a Boženou Vikovou-Kunětickou (1862-1934) predniesla návrh, aby sa do učebných osnov školy zaradili informácie o škodlivosti tabaku a alkoholu.¹⁰² Jej aktivity sa týkali aj obecného spoločenského diania.

Aj napriek tomu že Božena Viková-Kunětická nebola ľavicová intelektuálka ani politička rázu ako Luisa. Bola výrazne staršia a jej emancipačné aktivity boli spájané skôr s otázkami národnostnými a otázkami sebaurčenia. Spoločným cieľom v novom štátno-právnom usporiadaní bolo rovné postavenie žien.¹⁰³ Napríklad v roku 1919, vyšiel v novinách článok *Ženské slovo*, pod ktorým je podpísaná ona spolu s Františkou Plamínkovou a Františkou Zemínovou – za ženskú komisiu československej stany socialistickej. Vo vyhlásení apeluje na občanov, aby sa zúčastnili obecných volieb 15.6.1919. Táto správa vyzývala k voľbe socialistov.¹⁰⁴

V dobovom kontexte, rovnako ako mnohí jej spolupracovníci a priatelia, videla v ľavicových hnutiach silný revolučný potenciál na nové usporiadanie pomerov a slobodnejší svet. *“Říjnová revoluce 1917, boj marxistické levice 1920 a vznik komunistické strany*

¹⁰¹ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohľadu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec – Veduta, str. 51

¹⁰²NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, k. 10, Správa z 36. schôdze národného zhromaždenia z 13.3.1919, str. 1003-1005

¹⁰³ Železná, Hana -Božena Viková-Kunětická: na konci cesty?. Hana Železná. In: *Ženy a politika : (1890-1938) / Praha : Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2014 s. 203-207*

¹⁰⁴ NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, k.20, noviny *Ženské slovo*, r.1919, str.7

Československa v r. 1921 způsobily tak hluboké otřesy v našich zemích, že účinky toho se projevovali v celém národě a zejména v čsl. straně socialistické.”¹⁰⁵

Vojnové obdobie už trvalo dlho, socialne pomery v krajine boli veľmi nestabilné. V týchto ale aj iných svojich spomienkach a názoroch vyjadrila dôveru, že sa pomery zmenia nielen politicky. Je samozrejme otázne nakoľko tieto svoje vyjadrenia ako, aj ostatné písala už len z akejsi doznievajúcej nostalgie. V roku 1920 bola znovuzvolená ako poslankyňa. Tentokrát však už žien ktoré boli zvolené s ňou bolo viac než v roku 1918.¹⁰⁶

Myšlienky na odchod zo sociálne demokratickej strany, mala už ako sama píše, v roku 1921. „*Přišel 1. máj 1921. Mládež i mnohý leví příslušníci čsl. strany socialistické odmítli tradiční národně sociální, červenobíle karafiáty, odmítly také rudé karafiáty, a ozdobili se do průvodu rudými máky. Jaká bouře se tehdy, vznesla nad našimi hlavami. Mám jistě ještě svazček ve svém archívu. Jak já jsem si ze srdce přála, aby mně také vyloučili.*“¹⁰⁷ Nielen v novinových článkoch vyzývala ľudí na účasti vo voľbách. Za dôležité považovala aby si verejnosť uvedomila svoju možnosť zapojiť sa do chodu novej republiky. Nakrátko nato bola v máji 1921 založená KSČ. Pri jej zrode stál jej blízky priateľ S. K. Neuman. Napríklad v roku 1923, keď sa konali obecné voľby na území celého Československa, zúčastnila sa ako prednášajúca na zhromaždení k tejto problematike v Prahe v Nuslích.¹⁰⁸

Čo sa týka jej politickej kariéry, prvý krát bola z parlamentu vylúčená z dôvodu odmietnutia podpory zákona na ochranu republiky, zároveň bola vylúčená aj zo strany. Takisto bol vylúčený aj Dr. B. Vrbenský jej kolega z parlamentu a blízky priateľ.¹⁰⁹ B. Vrbenský bol do parlamentu znovu zvolený v máji 1920. Rovnako ako Luisa aj na tomto mieste zastával svoje ľavicové politické názory.¹¹⁰ Odbojová organizácia sa počas prvej svetovej vojny zhromažďovala aj v ich spoločnom pražskom byte. Do odboja počas druhej svetovej vojny

¹⁰⁵ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 6, rukopis, nedatovaný v zložke s názvom „*Vznik republiky*“, nestránkované, text s názvom *L. Landová Štychová, Vzpomínáme* – v zložke je niekoľko jej verzii tohto textu niektoré z nich preškrtané, niektoré nedopísané. Verzia textu s ktorou som pracovala sa mi javila ako najucelenejší text. Obsahovo a myšlienkou, sa texty zhodovali.

¹⁰⁶ *Ročenka Československé republiky*. Praha: [s.n., 1927, 6(1). s. 304.

¹⁰⁷ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 6, rukopis, nedatovaný v zložke s názvom „*Vznik republiky*“, nestránkované, text s názvom *L. Landová Štychová, Vzpomínáme* – v zložke je niekoľko jej verzii tohto textu niektoré z nich preškrtané, niektoré nedopísané. Verzia textu s ktorou som pracovala sa mi javila ako najucelenejší text. Obsahovo a myšlienkou, sa texty zhodovali.

¹⁰⁸ NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, k. 24, plagát oznamujúci, konanie sa akcie, 22.9.1923, promluva o význame obecných voleb na Táboru voličů, pro organizaci Socialistického sjednocení v Nuslích.

¹⁰⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. Praha: [s.n.], 10.03.1923, 4(57). s. 3.

¹¹⁰ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*. Praha: NLN, s.r.o., 2022. str. 107

sa ale aktívne nezapojila.¹¹¹ Pravdepodobne, ako jeden z jej najväčších bojov na pôde národnej rady, bolo vystúpenie s podporou návrhu zákona o rodinnom práve a o práve žien na podstúpenie interrupcie.¹¹²

Komunistky sa v otázkach legalizácie interrupcií spojili s rakúskymi sociálnymi demokratami. V tomto Luisa spolupracovala s Betty Karpíškovou (1881-1942)¹¹³, Františkou Zemínovou či Ludmilou Pechmanovou-Klosovou (1885-?).¹¹⁴ Navrhovateľky zákon predkladali z dôvodu aby neboli ženy brané len ako nástroje na reprodukciu ale mohli rozhodovať a svojom vlastnom zdraví. Návrh prednášali aby zabránili životu ohrozujúcim praktikám ktoré, tieto zákroky sprevádzali pokiaľ sa nevykonali pod správnym lekárskeym dohľadom. Tieto návrhy boli spojené aj s tým že jeho predkladateľky sa snažili presadiť aj osvetu medzi ženami v oblasti sexuality.¹¹⁵ To že sa na týchto návrhoch podieľala aj Luisa súvisí s tým že sama tieto myšlienky často spomínala. Aj vo svojich prejavoch kde sa vyjadruje k tzv. „*kultu sexu*“. V tomto návrhu ju podporili aj Bohuslav Vrbenský a Theodor Bartošek (1877-1954) a pripojila sa k nim väčšina socialistických poslanci.¹¹⁶

Za jej najaktívnejšie obdobie môžeme považovať roky 1918-1929 kedy sa jej aktivity naplno rozvíjali v politike ale aj mimo nej. V roku 1929 ochorela, nie je známe na akú chorobu, ale svoje aktivity prerušila. V roku 1933 sa začala angažovať v *Medzinárodnej červenej pomoci*.

¹¹⁷

3.8 Antifašistické postoje a obavy o emancipační boj

Nástup nacistov v Nemecku znamenal nástup prenasledovania medzi inými aj komunistov. Aj prístup samotnej komunistickej strany sa v Československu zmenil z nepriateľstva voči republike na spoluprácu ľavicových strán. Luisa bola jedným z ľudí, ktorí sa na túto situáciu dobre hodili, pretože ona sama mala snahu o spájanie sa v nadstraníckych otázkach.¹¹⁸ V 30. rokoch 20. storočia, v tieni hrozby ďalšieho vojnového konfliktu, si Luisa tiež uvedomovala

¹¹¹ NA, f. 1017, k. 6 Landová-Štychová Luisa, rukopis, nedatovaný, nestránkovaný, text s názvom *Jak vznikala čsl. Republika – pro rozhlas*

¹¹² BAHENSKÁ, Marie, Libuše HECZKOVÁ a Dana MUSILOVÁ. *Ženy na stráž!: české feministické myšlení 19. a 20. století*. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2010. str. 89-91

¹¹³ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. str. 102

¹¹⁴ Tamtiež. str. 108

¹¹⁵ Tamtiež. str. 76

¹¹⁶ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*. Praha: NLN, s.r.o, 2022. str.179

¹¹⁷ Tamtiež, str. 163

¹¹⁸ Tamtiež. str.98

potrebu, zapojiť sa do protifašistického odboja a otvorene hlásila myšlienku aby sa do neho zapojili všetci – primárne vychádzajúc z dobového kontextu – všetci pracujúci.

V roku 1929 bol v novinách *Tvorba* uverejnený jej článok, kde okrem iného predkladá tieto svoje myšlienky. Luisa mala pravdepodobne v úmysle zapojiť predsedníctvo organizácie F. X. Šaldu. Poslala mu pozvánky aby sa schôdze zúčastnil, ten sa podľa jej slov ale dvakrát ospravedlnil. Nikdy sa ale podľa autorky, nevyjadril, že by bol proti tomu aby bolo jeho meno s týmto hnutím spájané. *„Odpoveď nedocházala, bylo nutno dát tisknout plakáty, předložit k cenzuře, dát vylepit – a tak se ocitlo jméno Šaldovo, na plakátech – pod dojmem jeho prvního souhlasného dopisu, a protože naše písemné oznámení neodmítnul.“*¹¹⁹

V roku 1936, kritizovala konanie Olympijských hier v Berlíne. Aj do tejto témy neopomenula zahrnúť ženskú otázku a okrem obecnej kritiky športovcov, ktorí sa tejto udalosti zúčastnili, vyzdvihovala aby ženy deklarovali jasný odpor proti nastupujúcemu nacizmu v Nemecku. Je jasné, že vnímala nastávajúcu zmenu pomerov v Európe, a skutočnosť že je ohrozený aj boj za ľudské práva.

Cítila súcit so ženami, v Nemecku ktoré boli ponižované v rámci krutej ideológie Hitlera. *„My všechny bez rozdílu cítíme s našimi německými sestrami, jejich strastiplné ponižení, my si plně uvědomujeme velké nebezpečí, které i nás zde ohrožuje, neboť účinky hrubého vojáckého podněcování ženy projevuje se i u nás v rekreačním táboře československých fašistů a jejich tisku. Proto také stavíme se bez výhrad do řad těch, kteří pracují pro přeložení Olympiády do jiné země, alespoň poměrně demokratické.“*¹²⁰

Z jej korešpondencie a vyjadrení je jasné, ako mala hrozbu, fašizmu spojenú s hrozbou postavenia žien. V liste adresovanom Františke Zemínovej píše o svojich obavách. *„Ženy do vlády – právě teď v těchto dobách tak zlých kdy jde naší republice a našemu národu o existenci, není to jen hrob do rovnoprávnosti žen ale celého národa jejíž polovinu tvoříme.“*¹²¹ Luisa si uvedomovala ohrozenie vývoja ženskej emancipácie. To, že sa v článku ale zamýšľala nad budúcnosťou existencie rovnoprávnosti žien ale aj národa, značí jej nehasnúci záujem o to čo sa vo svete a v spoločnosti deje.

¹¹⁹ NA, f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 16., noviny, *Tvorba – týdeník pro literaturu, politiku a umění*, článok Luisy Landovej-Štychovej, *Fašismus a F.X.Šalda*, 13.4.1929, roč.6, č. 14, str. 213-214

¹²⁰ NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, k. 18, noviny *Rozséváčka - list žen*, Luisa Landová-Štychová – *Olympijske kruhy a Hitler*, č. 3. r. 9, 15.1.1936,

¹²¹ NA, f.1017, Landová-Štychová Luisa, k. 21, dopis, neadresovaný začínajúci slovami „Mílá Fráňo“, nedatovaný, nestránkový

Citlivo vnímala ohrozovanie demokracie zo strany Hitlera, ale prejavuje sa tu zároveň aj jej nekritický pohľad na Stalina a politiku Sovietskeho zväzu.¹²² V priebehu vojny sa Luisa presťahovala zo svojho pôvodného bydliska. V období okupácie, používala meno Aliosia Landová a tak sa jej podarilo vyhnúť sa perzekúciám. Nebola zapísaná ani v žiadnych zoznamoch protifašisticky aktívnych osobností.¹²³

¹²² Tamtiež.

¹²³ NA. f. 1017, Landová-Štychová Luisa, k. 22, strojopis, „Luisa Landová-Štychová“, nedatované, nestránkované

4. Záver

Aktivity žien v oblasti emancipácie majú svoj počiatok v našom prostredí od polovice 19. storočia. Tieto sa na začiatku primárne orientovali na otázky nacionálne. Postupne začali ich požiadavky smerovať k sociálnemu postaveniu ženy v rodine aj v spoločnosti. Od konca 19. storočia postupne pribúdali nové možnosti pre vzdelanie dievčat, stále však nemali rovnaké príležitosti ako muži. Pred prvou svetovou vojnou sa Luisa Landová Štychová angažovala v abstinenčných spolkoch a spolkoch ktoré presadzovali ateizmus a odluku cirkví od štátu. V novo vzniknutej Československej republike dosiahli ženy ústavou garantovanú rovnoprávnosť v postavení §106 121/1920 Sb. Bolo ale potrebné tento proces aj pretaviť do reálnej praxe v každodennom živote. Politicky aktívne boli ženy hlavne v ľavicových a stredne prúdových stranách. Konzervatívne strany neboli naklonené tomu aby sa ženy angažovali v politike. Ak sa ženy chceli nejakým spôsobom v ženských otázkach angažovať, boli ich aktivity často spojené aj s politikou. Cieľom tejto bakalárskej práce ale nebolo poukazovať na politické aktivity ale na nové možnosti, ktoré sa ženám naskytli a ako ich ľavicovo orientované ženy postupne začali presadzovať a využívať. Z dôvodu, že píšem o ľavicovo orientovanej žene bolo nutné aby som v stručnosti uviedla aj kontext vývoja československého sociálne demokratického hnutia a aj KSČ. Luisa Landová-Štychová bola členkou oboch týchto strán.

Celkovo je možné konštatovať že Luisa Landová-Štychová využila svoje postavenie ako jedna z prvých ôsmich poslankýň na pôde parlamentu novo vzniknutej Československej republiky. Prostredie malej dediny, v ktorej vyrastala, rodinné vzťahy ale aj prelomová doba 19. a 20. storočia ju formovali v podľa môjho názoru, pozoruhodnú osobnosť svojej doby. Bola činná ako v legislatívnej rovine na pôde parlamentu tak aj mimo neho. Podávala návrhy ktoré sa týkali oblasti sociálneho postavenia žien a presadzovala aby sa samotné ženy na svojich právach podieľali. Jej politická kariéra bola zviazaná najprv so sociálnou demokraciou a potom priamo s KSČ. Udržovala blízke vzťahy s jedným zo zakladateľov strany S. K. Neumannom. Na pôde parlamentu pôsobila okrem žien, ktoré boli s ňou zvolené aj s Bohuslavom Vrbenským. Obaja pôsobili v anarchistickom hnutí a mali na Luisu silný vplyv. S ním a spolu s manželom pôsobili v organizácii socialistického skautingu, ktorú spolu založili z astronomického spolku.

B. Vrbenský a S. K. Neumann boli dve osobnosti, ktoré okrem jej manžela najčastejšie spomína v zápiskoch uložených v archívnom fonde, ktoré som skúmala. Luisa

spolupracovala počas medzivojnového obdobia s publicistkami, političkami a prednými aktivistkami, s ktorými si bola názorovo bližšie alebo menej blízko. Ešte pred vojnou to boli hlavne publicistky pôsobiace v časopise *Ženské slovo*.

Pre svoje návrhy sa vedela spolupracovať aj so svojimi názorovými oponentkami, čo je vidieť na príklade jej spolupráce s Vikovou- Kunětickou alebo s Franitškou Plamínkovou. Návrhy ktoré spolu presadzovali boli nadstranícke a šlo im hlavne o to aby spolu bojovali za lepšie sociálne postavenie a zabezpečenie žien. Jej svet ako aj svet iných žien pôsobiacich v medzivojnovom období, bol silno ovplyvnený prítomnosťou mužov, čo je aj jeden z ďalších dôvodov prečo sa tak dokázali spojiť. Ženám, ktoré aktívne v tejto dobe pôsobili záležalo na tom aby sa mohli angažovať či už v politickej alebo spolkovej činnosti. Išlo im o to aby mohli spolu presadzovať svoju agendu. Samotná aktérka výskumu sa venovala publicistike, spolkovej činnosti ale ako je badateľné z archívneho fondu aj o vedecký pokrok a techniku.

Jej aktivity boli veľmi ovplyvnené ľavicovým myslením a literatúrou K. Marxa a F. Engelsa ale aj anarchisticou skupinou, ktorá bola vytvorená okolo S. K. Neumanna. V otázke toho s akými ženami Luisa spolupracovala to boli najčastejšie Helena Malířová, Jožka Jabůrková, Františka Zemínová. Písali do rovnakých denníkov a novín ich články sa objavovali najmä v *Rudom práve*, *Ženských listoch*, časopisoch *Komunistka*, *Rozsévačka* alebo v časopise *Tvorba*. V 30. rokoch začala Luisa-Landová Štyhcová a jej spolupracovníčky pociťovať ohrozenie nielen národa a republiky ako takej ale aj ich snáh o budovanie lepšieho postavenia žien v spoločnosti.

Aj napriek tomu že aktérka nikdy nemala výraznú kariéru ani v jednej z oblastí, ktorej sa venovala, patrí podľa môjho názoru k osobnostiam, ktoré sa zaslúžili o posilnenie postavenia žien v emancipačnom boji.

Za jeden z väčších úspechov v mnou skúmanej časti jej života považujem hlavne vystúpenie na kongrese vo Washingtone v roku 1919 kde vystúpila so svojim prejavom. Jej myšlienky a názory boli síce silno ovplyvnené ľavicovým naratívom a nekritickým obdivom k sovietskemu zväzu a socialistickému zriadeniu, je ale podľa môjho názoru pozoruhodné ako dokázala vnímať potrebu ženy, na to aby sa mohla uplatniť inak ako len postavením manželky. Je nepochybné že to ako bola ovplyvnená svojim detstvom a následne potom dospievaním medzi anarchistami. Keď vo veku 33 rokov začala svoje pôsobenie už ako pomerne názorovo ukotvená osobnosť. Na konci medzivojnového obdobia je jej činnosť

a tvorba primárne orientovaná protifašisticky. Archívny fond z ktorého som čerpala obsahuje viac ako 170 kartónov preto som využila rady od doc. PhDr. Stanislav Holubca pre lepšiu orientáciu v archívnom fond.

Bibliografické zdroje

Primárne zdroje

Archiv hlavního města Prahy (AHMP) – spolkový kataster

Národní archiv v Praze, fond 1017 - Landová-Štychová Luisa

Archiv poslanecké sněmovny parlamentu České republiky

Monografie a kolektivne monografie

BAHENSKÁ, Marie a Jana MALÍNSKÁ, ed. *Ženy a politika: (1890-1938)*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2014. ISBN 978-80-87782-24-8.

BAHENSKÁ, Marie, Libuše HECZKOVÁ a Dana MUSILOVÁ. *Ženy na stráž!: české feministické myšlení 19. a 20. století*. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2010. ISBN 9788086495705.

BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. s. 40-41. ISBN 80-244-0248-3

HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*. Praha: NLN, s.r.o, 2022. ISBN 978-80-7422-809-4.

HRUBEC, Marek a Miloš BÁRTA, ed. *Dějiny českého a československého sociálnědemokratického hnutí*. Praha: Masarykova dělnická akademie, 2006. ISBN 80-7239-199-2.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2000. Dějiny českých zemí. ISBN 80-727-7027-6.

MACHÁČEK, Miroslav. *Stanislav K. Neumann*. Praha: Horizont, 1985.

MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec - Veduta, 2007. ISBN 978-80-86829-31-9.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Česká média a feminismus*. Praha: Libri, 2004. Gender sondy. ISBN 80-7277-263-5.

PERNES, Jiří. *Komunistky s fanatismem v srdci*. Praha: Brána, 2006. ISBN 80-7243-284-2.

UHROVÁ, Eva. *Po nevyšlapaných stezkách: z dějin ženského hnutí a jeho žurnalistiky do roku 1921*. Praha: Mona, 1984.

WOLCHIK, S. L., & MEYER, A. G. (1985). *Women, state, and party in Eastern Europe*. Durham, Duke University Press. ISBN: 0-8223-0659-x

Kvalifikačné práce

LEDEREROVÁ, Eva. *Ženská národní rada, propagátor ženské emancipace*. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Pracoviště Historické sociologie. Vedoucí práce Štemberk, Jan.

Periodiká a články

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 3.6.1921, **61**(150). s. 2. ISSN 1214-1240

NECHVÁTAL, Martin. *15.5. 1921 založení KSČ: ve službách Kominterny*. Praha: Havran, 2002. Dny, které tvořily české dějiny. ISBN 80-86515-13-3.

NĚMEČKOVÁ, Jaroslava. Časopis Tvorba z let 1925—1938 jako cenný materiálový zdroj k dějinám české pedagogiky. *Dějiny pedagogiky* [online]. Dostupné z.: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=10079&lang=cs> (citované 2.6.2022)

Obrana lidu: list Československé armády. Praha: Magnet-Press, 27.05.1967, **26**(21). s. 7. ISSN 0231-6218. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:59d90970-c9e1-11e7-80e7-5ef3fc9bb22f> (citované 12.6.2022)

SLAČÁLEK, Ondřej -Socialismus činu proti "vlažnému blátu". Bývalí anarchisté, Svaz komunistických skupin a založení komunistické strany. Ondřej Slačálek. *Paměť a dějiny : revue pro studium totalitních režimů* Roč. 15, č. 2 (2021), s. 20-33

ŠÁMAL, Petr - Beletrie, ženský komunistický tisk a problémy kontinuity (na příkladu Rozsévačky). Šámal, Petr. In: *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století. Sborník příspěvků ze symposia pořádaného oddělením pro výzkum literární kultury ÚČL AV ČR v Praze 13. - 14. října 2004 / Praha : ÚČL AV ČR, 2005*

Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. Praha: [s.n.], 10.03.1923, **4**(57).

ŽELEZNÁ Hana - Božena Viková-Kunětická: na konci cesty?. Hana Železná. In: *Ženy a politika : (1890-1938) / Praha : Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2014 s. 203-212.*

Ročenka Československé republiky. Praha: [s.n., 1927, **6**(1). s. 304.

Vlasta. Praha: Mona, 21.-25.01.1985, **39**(4). ISSN 0139-6617.

Vlasta. Praha: Mona, 1947-. sv. 42 ISSN 0139-6617.

Vzpomínky československých komsomolců. Praha: Mladá fronta, 1971.

Kvalifikačné práce

LEDEREROVÁ, Eva. *Ženská národní rada, propagátor ženské emancipace*. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Pracoviště Historické sociologie. Vedoucí práce Štemberk, Jan.

Internetové zdroje

121/1920 Sb., - Zákon ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina
Československé republiky, Dostupné z:
https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html, (citované 16.6.2022)

Dolores Ibarri - Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Dolores-Ibarri>,
(citované 6.6.2022)

